

Fylkesmannen i
NORDLAND

- virker til Nordlands beste

Forvaltningsplan

Kjerkvatnet naturreservat, Evenes kommune

Miljøvernavdelinga

Rapportnummer 4/2018

Foto:

Forsidebilde: Stunesosen i Kjerkvatnet naturreservat

Mia Husdal/Fylkesmannen i Nordland

Fylkesmannen i Nordland

Moloveien 10

8002 Bodø

Rapport

Nr. 4/2018

Tittel: Forvaltningsplan for Kjerkvatnet naturreservat, Evenes kommune		
Utgiver: Fylkesmannen i Nordland		
Antall sider: 55	ISBN: 978-82-92558-81-2	Dato: 10.08.18
Utarbeidet av: Mia Husdal, Charlotte Alexander Lassen og Gunhild Garte Nervold		
Emneord: Forvaltningsplan Kjerkvatnet naturreservat Våtmark Våtmarksfugl Kransalgesjø		
Sammendrag: Kjerkvatnet naturreservat ble vedtatt vernet 19. desember 1997. Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Verneområdet består av to kalksjøer, sørenden av Lavangsvannet og Kjerkvatnet og tilhørende elveparti og oser (Tårstad- og Stunesosen). Det er registrert sjeldne og sårbare kransalger i tilknytning til kalksjøene. Reservatet har stor betydning for våtmarksfugl både som hekkeområde og under trekk. Evenes lufthavn (Harstad/Narvik) ligger i umiddelbar nærhet og deler av naturreservatet grenser til landbruksområder og fylkesvei. Dette fører til store utfordringer og påvirkninger på verneområdet. Det har vært og er fortsatt mye forurensing inn i området. Kildene har vært både avløp, landbruk og flyplassen. I dag er det Kjerkvatnet som har den største belastningen. Planen utdyper nærmere hva som er tillatt ut fra vedtatt verneforskrift for området.		

Forord

Kjerkvatnet naturreservat utgjør en del av et av våre mest verdifulle våtmarksområder, Tårstadvassdraget. Naturreservatet ligger i Evenes kommune, nært Evenes lufthavn (Harstad/Narvik). Dette fører til at det er mye aktivitet i grenseområdet til naturreservatet og dermed behov for en forvaltningsplan som gir retningslinjer for hva som er tillatt i Kjerkvatnet naturreservat.

Fylkesmannen i Nordland startet arbeidet med forvaltningsplanen i desember 2012, men på grunn av planene om fremskutt base på Harstad/Narvik lufthavn, Evenes ble arbeidet satt på vent til januar 2014. Det ble sendt ut oppstartsmelding til berørte grunneiere, organisasjoner og myndigheter. Sametinget meldte i den forbindelse at de ikke så behov for etablering av arbeidsutvalg. Det ble også avholdt et åpent informasjonsmøte i Evenes Rådhus. En referansegruppe bestående av representanter fra grunneiere, Evenes og Tjeldsund beitelag, Evenes Storvald, Tårstad/Stunes elveeigerlag, Avinor, Forsvarsbygg, Norsk Ornitologiske Forening og Evenes kommune har bidratt i arbeidet.

Utkast til forvaltningsplan ble sendt på høring 18.08.16. På grunn av oppstart av statlig reguleringsplan for flyplass og utsettelse i reguleringen av E10, ble arbeidet med forvaltningsplan på ny satt på vent fram til 2018.

Fylkesmannen vil takke alle som har kommet med innspill til arbeidet. Forvaltningsplanen skal bidra til å ivareta verneverdiene i Kjerkvatnet naturreservat og fungere som et oppslagsverk for kommune, grunneiere og andre aktører som vurderer tiltak i eller i tilknytning til verneområdet. I tillegg skal bevaringsmål sikre overvåking av viktige verdier slik at nødvendige skjøtselstiltak kan igangsettes ved behov.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1 Områdebeskrivelse	7
1.2 Kjerkvatnet er et Ramsarområde	8
1.2 Naturmangfoldloven	9
1.3 Historikk	10
1.4.1 Verneprosess	10
1.4.2 Brukshistorie	10
2. Dagens status	11
2.1 Kunnskapsstatus	11
2.2 Verneverdier	12
2.2.1 Kalksjøer	12
2.2.2 Strandeng	12
2.2.3 Myr	12
2.2.4 Kroksjøer, flomdammer og meandrerende elveparti	13
2.2.5 Karplanter og alger	13
2.2.6 Virvelløse dyr	14
2.2.7 Fugl	14
2.3 Bruk av området	15
2.3.1 Landbruk	15
2.3.2 Jakt, fiske og friluftsliv	15
2.3.3 Vann, avløp og andre tekniske installasjoner	16
2.3.4 Evenes Lufthavn (Harstad/Narvik)	16
2.4 Igangsatt tiltak og skjøtsel	16
2.4.1 Klopping av sti	16
2.4.2 Informasjonstavler	16
2.4.3 Opprydding fra flyplassen	17
2.4.4 Søppelrydding	17
2.4.5 Beitetråkk og ekstensiv beite	17
3. Trusler mot verneverdiene	17
3.1 Gjengroing og slitasje	17
3.2 Menneskelig aktivitet	17
3.3 Fremmede arter	18
3.4 Tekniske inngrep	19
3.5 Forurensing	19
3.5.1 Landbruk og bosetting	19

3.5.2	Evenes lufthavn (Harstad/Narvik).....	20
3.6	Gjengroing	21
4.	Forvaltning av Kjerkvatnet naturreservat	22
4.1	Bevaringsmål, planlagte tiltak og skjøtsel.....	22
4.1.1	Bevaringsmål.....	23
4.1.2	Skjøtsel og andre tiltak	24
4.2	Retningslinjer for brukerinteresser	26
4.2.1	Landbruk.....	26
4.2.2	Forurensing.....	28
4.2.3	Jakt.....	28
4.2.4	Skadefelling.....	28
4.2.5	Fiske.....	29
4.2.6	Friluftsliv.....	29
4.2.7	Formidling og forskning.....	29
4.2.8	Bygninger og tekniske inngrep	30
4.2.9	Motorferdsel.....	31
4.3	Oppsyn og administrasjon.....	31
6.	Kilder	33
	Vedlegg A Verneforskrift.....	35
	Vedlegg B Naturtyper og artsmangfold.....	37
	Vedlegg C Bevaringsmål og forvaltningsutfordringer	42
	Vedlegg D Skog, faste installasjoner og andre inngrep.....	46
	Vedlegg E Samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag og fremdriftsplan.....	47
	Vedlegg F Oversikt over tilstandsklassene i vannforekomsten	48
	Vedlegg G Dispensasjonssøknader	49
	Vedlegg H Skjema slitasjeregistrering.....	51

1. Innledning

Kjerkvatnet naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 19. desember 1997. Reservatet ligger i Evenes kommune, helt nord i Nordland fylke og ligger på privat grunn. Kjerkvatnet naturreservat dekker et totalareal på ca. 2235 daa hvorav ca. 1020 daa er landareal (Figur 1).

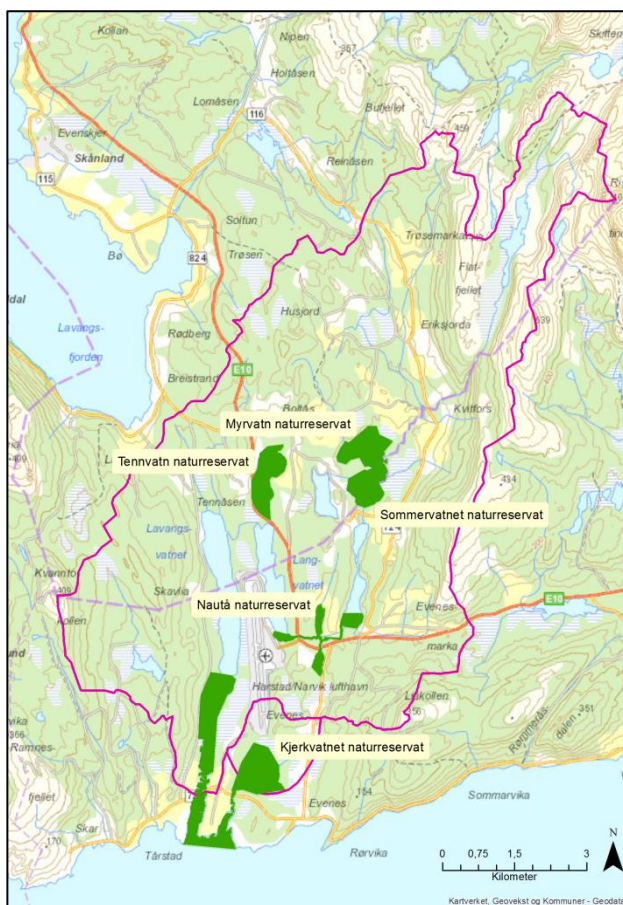
Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å bevare områdets betydning som hekke- og trekkområde for våtmarksfugl, samt det rike og spesielle plantelivet i og ved Kjerkvatnet.

1.1 Områdebeskrivelse

Tårstadvassdraget er et av de mest varierte og produktive våtmarkssystemene i Nordland og Troms. Totalt inngår fem naturreservater i Tårstadvassdraget: Nautå, Kjerkvatnet og Sommervatnet (Nordland), samt Myrvatn og Tennvatn (Troms).

Tårstadvassdraget er et lite lavlandsvassdrag med et nedbørfelt¹ på 82 km² som drenerer terrenget nord for flyplassen. Kjerkvatnet og Stunesosen ligger i et mindre nedbørfelt, som grenser til vassdraget. Flyplassen ligger mellom de to største vatnene, Lavangsvatnet og Langvatnet. Fra Lavangsvatnet og Kjerkvatnet renner elver sørover gjennom et myrlendt terreng til utløp i Ofotfjorden. Kjerkvatnet naturreservat ligger i nedre del og inkluderer Kjerkvatnet og Stunesosen. Kjerkvatnet ligger så lavt i forhold til havet at sjøvann påvirker vatnet. Alle innsjøene er små og grunne og har stor vanngjennomstrømning (Holtan og Brettum, 1995).

¹ **Nedbørfelt** er det landareal som bidrar med nedbør til et vassdrag.

Figur 2. Tårstadvassdraget nedbørfelt og deltfelt.

Nedre del av Tårstadvassdraget er småkupert og delvis myrlendt. Terrenget er dominert av bjørkeskog med noe kulturmark og bebyggelse. Kjerkvatnet naturreservat ligger delvis omgitt av kulturmark og selv om det er lite kulturmark innenfor verneområdet, er det stedvis merkbar kulturpåvirkning (Fjeldstad m.fl., 2013). Vatnet er grunt og brakkvannspåvirket. Flyplassen grenser mot vatnet i nord.

Lavangsvatnet er det største vatnet i Tårstadvassdraget hvor den sørligste bukta og utløpselva inngår i verneområdet. Vatnet ligger lavest i vassdraget (4 moh.) og er omkranset av bjørkeskog, noe myr og mindre områder med dyrka mark. Tilløpet fra Langvatnet kommer inn i nordøst, mens utløpet mot Tårstadosen er

i sør. Den sørligste bukta i verneområdet er nesten avstengt fra resten av vatnet med et svært grunt parti på en halv meter. Elvesnelle og flaskestarr danner belter i nord og sør (Mjelde m.fl., 2012).

Tårstadelva er omkranset av bjørkeskog og myr, og går fra Lavangsvatnet mot Tårstadosen. Terrenget er flatt og elva er sakteflytende og danner meandrerende partier. Tårstadosen danner utoset fra Tårstadelva. Det øverste partiet mot elva danner laguner, med små rygger og krokete elveløp. Den ytterste kilometeren er grunn og har en steril, steinete flate med noe strandeng. Veien (Fv. 721) krysser osen i dette området og her er det også noe bebyggelse like i ytterkant av verneområdet.

Stunesosen danner utoset fra Kjerkvatnet. Elva meandrerer i nord og går over i et åpent område mot havet. Her renner elva i en bred og grunn renne hvor den har en stor, steinete strandeng på vestsiden. Øvre deler er omkranset av skog, mens det i sør er dyrka mark og bebyggelse.

Det meste av vassdraget ligger på kalkspatmarmor. Marine sedimenter og kalkrik berggrunn gjør at vassdraget er naturlig næringsrikt og er årsaken til de store naturverdiene i området (Dahl-Hansen, 2006).

1.2. Kjerkvatnet er et Ramsarområde

Kjerkvatnet naturreservat og de andre fire verneområdene i Tårstadvassdraget fikk status som ramsarområde 12. november 2010 under fellesnavnet Evenes våtmarkssystem. Konvensjonen om vern av våtmarker, Ramsarkonvensjonen, trådte i kraft 21. desember 1975 med formål å beskytte våtmarksområder generelt og særlig som leveområde for vannfugler.

Etter hvert har målsetningen blitt utvidet, og omfatter i dag ivaretagelse av våtmarker både som leveområde for flora og fauna, og som viktig naturressurs for mange mennesker. Miljødirektoratet er norsk vitenskaps- og forvaltningsmyndighet for konvensjonen. Konvensjonen har i dag tre hovedpilarer som er knyttet til forvaltning av økologiske funksjoner i ramsarområdene, bærekraftig bruk av våtmarker generelt og internasjonalt samarbeid om våtmarker.

Kjerkvatnet naturreservat oppfyller følgende kriterier:

- Variert og produktivt våtmarksområde typisk for regionen.
- Området inneholder sårbare planter, fugler og invertebrater.
- Området er en «hotspot» i regionen, med høy biologisk diversitet og artsrikdom.
- Området er viktig for våtmarksfugl i kritiske deler av deres livssyklus.

Ramsar-status innebærer at den økologiske funksjonen skal sikres gjennom bærekraftig forvaltning som bygger på beste tilgjengelige kunnskap om områdenes verdier og tålegrenser. Det skal utarbeides forvaltningsplaner for samtlige områder, og overvåking skal gjennomføres både i områdene og i tilgrensende påvirkningsområder. Hvert tredje år rapporteres medlemslandene status til Ramsarkonvensjonen og ved eventuell risiko er det krav om løpende rapportering for endringer i økologisk karakter, tilstand eller status.

Løveskilt i Tårsadosen

Foto: Mia Husdal/Fylkesmannen i Nordland

1.3 Naturmangfoldloven

Verneforskrift for Kjerkvatnet naturreservat (vedlegg A) var hjemlet i naturvernloven av 1970. Den 1. juli 2009 trådte naturmangfoldloven (nml) i kraft, og naturvernloven ble opphevet. Selv om naturvernloven ble opphevet, gjelder verneforskrifter vedtatt i medhold av den inntil Kongen bestemmer noe annet (jf. nml § 77). Ett unntak er søknader om dispensasjon etter verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse (kapittel VIII). Slike søknader skal vurderes etter nml § 48.

Ved utøving av offentlig myndighet skal prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 gi retningslinjer, og det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Dette betyr blant annet at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger (naturmangfoldloven § 8). Videre skal generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen vektlegges. Forvaltningsplanen er utarbeidet i henhold til verneforskriften for Kjerkvatnet naturreservat.

Oppdaterte kartleggingsdata og innspill fra en lokal referansegruppe utgjør kunnskapsgrunnlaget. Dette fører til at forvaltningsplanen og oppfølging av denne vil være positivt for artene og naturtypene i området. Fylkesmannens vurdering er at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for utarbeiding av forvaltningsplan for verneområdet.

Forvaltningsplanen gir nærmere retningslinjer for aktiviteter som kan tillates i verneområdet innenfor de rammer som er satt av naturmangfoldloven og verneforskriften. Samlet belastning på verneområdet er et sentralt moment ved vurdering av søknader om dispensasjoner fra verneforskriften. I forbindelse med forvaltningsplanen er det utarbeidet konkrete bevaringsmål for ulike naturkvaliteter som grunnlag for overvåking av naturtilstanden. Dette vil gi et styrket grunnlag for å kunne vurdere samlet belastning av ulike aktiviteter i området. Utarbeiding av en forvaltningsplan bidrar dermed til å ivareta prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Etter naturmangfoldloven § 11 skal kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet bæres av tiltakshaver.

Verneforskriften legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området. I dispensasjoner vil det normalt settes vilkår for å hindre eller begrense skade på naturmangfold, og tiltakshaver vil måtte dekke eventuelle kostnader knyttet til det å oppfylle vilkårene.

Prinsippet om miljøforsvarlige driftsmetoder, teknikk og lokalisering (§ 12) er blant annet relevant i forbindelse med behandling av søknader om dispensasjoner, både når det gjelder spørsmålet om dispensasjon bør gis og eventuelt hvilke vilkår som bør settes for å sikre verneverdiene. Prinsippet om beste tilgjengelige teknikker og driftsmetoder vurderes som aktuelt blant annet i forbindelse med skjøtselstiltak. Prinsippet om beste lokalisering vurderes som relevant i forbindelse med blant annet behandling av søknader om dispensasjoner, både når det gjelder spørsmålet om dispensasjon bør gis og eventuelt hvilke vilkår som bør settes.

1.4 Historikk

1.4.1 Verneprosess

Kjerkvatnet naturreservat ble vernet gjennom «Verneplan for våtmarksområder i Nordland» hvor 23 verneområder ble vedtatt 19. desember 1997. Verneplanarbeidet med kartlegginger startet allerede opp på 1970-tallet med registrering av 400 lokaliteter. Fylkesmannen i Nordland vurderte 32 områder som verneverdige, deriblant Kjerkvatnet (Fylkesmannen i Nordland, 1985). Det gikk ytterligere 12 år før området ble vernet som naturreservat.

Naturreservat er den strengeste form for vern et område vernet etter den gamle naturvernloven kan ha.

1.4.2 Brukshistorie

Området i og rundt Kjerkvatnet naturreservat har hatt bosetning siden jernalderen og vært benyttet i forbindelse med landbruk, reindrift, jakt og fiske. Det er registrert en automatisk fredet gravrøys fra jernalderen på Klubbvikshaugen vest for Stunesosen og en gårdshaug på Stunes fra middelalderen (www.kulturminnesok.no). Det første bergverksprivilegiet som kong Christian IV utstedte i Nord-Norge i 1636, gjaldt en kobberforekomst på Tårstad. Gruvedriften kom ikke i gang før 250 år senere, med prøvedrift på begge sider av Tårstadosen. Etter 20 år ble driften avsluttet. Man kan fortsatt finne spor etter synker og tipper i området.

Store deler av områdene rundt Kjerkvatnet er preget av jordbruksdrift. Flyplassområdet var tidligere felles beiteområde, mens den sørlige delen ble oppdyrket på 1960-tallet. Det var i hovedsak sau som gikk på beite i tillegg til noe storfe. Området har lenge blitt brukt til utføring av dreneringsvann og man kan i området rundt Galnåsen se gamle grøfter som drenerer mot Kjerkvatnet. Disse ble gravet på 1960-tallet i forbindelse med planer om nydyrking.

I løpet av de siste tiårene er det plantet noe gran innenfor reservatet, som nå står som hogstklasse II/III. Tidligere var det bra fiske ved Kjerkvatnet, men gjengroing har gjort dette vanskeligere i den senere tid.

I senere tid har området også fått betydning som trafikknutepunkt med Evenes lufthavn (Harstad/Narvik). Flyplassen har vært brukt til både sivil og militær luftfart og ligger i umiddelbar nærhet til Kjerkvatnet naturreservat. Flyplassen ble etablert i 1973 og har ca. 700 000 passasjerer årlig med økende aktivitet.

På 1970-tallet ble flyplassen utvidet sørover ved å fylle ut området med leire. Utvasking av leiren ga dårlig vannkvalitet i Kjerkvatnet, noe som blant annet hadde negativ effekt på ørretfisket. I senere tid har det langsomt blitt bedre og det er mulig å fange fisk fra den opprinnelige bestanden, samt fisk fra utsetting i nyere tid. En militær havarivei gikk tidligere ut i Kjerkvatnet. Den ble senere fjernet og erstattet med en vei fra flystripa og ned mot vatnet i nord. Flyplassen drives av Avinor. Se mer om Avinors og Forsvarets aktiviteter under kapitlene 2.3.4 og 3.2.

2. Dagens status

2.1 Kunnskapsstatus

Grunnlaget for vern av Kjerkvatnet naturreservat er sammenfattet i utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland fylke (Fylkesmannen i Nordland, 1985). Som et ledd i den nasjonale satsingen på kartlegging av biologisk mangfold, gjennomførte Miljøfaglig utredning en kartlegging av de mest verdifulle naturtypene i Evenes kommune (Larsen og Gaarder, 2009). I forbindelse med denne kartleggingen ble store deler av Kjerkvatnet naturreservat og tilgrensede arealer kartlagt etter DN-håndbok 13 (DN 2007). Miljøfaglig utredning har også kartlagt biologiske mangfold i tilknytning til flyplassen i flere omganger (Gaarder, 2004; Gaarder, 2010).

Tårstadvassdraget var et pilotpilotområde for Norge i startfasen av arbeidet med Vanddirektivet² tidlig på 2000-tallet og er derfor fortsatt et av de best dokumenterte vassdragene i Nordland (Størset m.fl., 2004;

² Vanddirektivet er et direktiv fra EU som setter miljømål for vannkvalitet (se vedlegg 6 for nærmere beskrivelse)

Dahl-Hansen m.fl., 2014). Sammen med en rekke miljøundersøkelser gjennomført av Avinor (Breyholtz, 2011), vet man i dag hvilke kilder til forurensing som finnes i vassdraget. En oversikt over undersøkelser av miljøtilstand og anadrom laksefisk før 2001 gis i Fahle og Johansen (2001).

Det har også vært gjennomført en rekke andre kartlegginger i og rundt Kjerkvatnet naturreservat, blant annet viltkartlegging (Strann m.fl., 2005), restaurering av våtmarker i Norge (Larsen m.fl., 2011) og undersøkelser av vannvegetasjonen i kalksjøene i Evenes kommune (Mjelde, 2004). Handlingsplanen for kalksjøer (DN 2011a) førte med seg ytterligere kartlegging av vannvegetasjon, vannkjemiske undersøkelser og undersøkelser av sedimentet (Mjelde m.fl., 2012).

For å skaffe oppdatert informasjon til utarbeidelse av denne forvaltningsplanen ble det også gjennomført en ny kartlegging av naturtyper (Fjeldstad m.fl., 2013). Denne kartleggingen ble gjennomført etter Naturtyper i Norge (NiN)³ (Halvorsen m.fl., 2009). I arbeidet med forvaltningsplanen har også en referansegruppe bidratt med sin lokalkunnskap om området og til sammen gir

Den norske rødlista

2015

Oversikt utarbeidet av ulike fagekspertene over arter som kan ha en risiko for å dø ut fra Norge. Artene plasseres i ulike kategorier:

- CR-Kritisk truet (241 arter)
- EN-Sterkt truet (879 arter)
- VU-Sårbar (1235 arter)
- NT-Nær truet (1235 arter)

³ NiN er Naturtyper i Norge og en helhetlig inndeling av norsk natur på ulike nivå (www.naturtyper.artsdatabanken.no)

dette oppdatert og god informasjon om verneverdiene i Kjerkvatnet naturreservat.

2.2 Verneverdier

Kjerkvatnet naturreservat omfatter våtmark med myrsystemer og ikke minst ferskvann (innsjøer og elver), samt mindre areal med fastmark. Artsdiversiteten av vannplanter og alger er høy med et betydelig innslag av sjeldne arter, og vassdraget er ut fra botaniske kriterier, vurdert å ha nasjonal verneverdi som typevassdrag og ble vernet mot kraftutbygging i verneplan II (1980). Kunnskapen i påfølgende kapittel er i hovedsak hentet fra Larsen og Gaarder (2009) og det er lagt vekt på rødlista arter og naturtyper. Kart og tabell over naturtyper og arter er vist i o. Verdisetting av naturtypene (A, B, C) er etter DN-handbok 13⁴

2.2.1 Kalksjøer

Høyt kalsiumnivå og næringsrike bergarter gjør Tårstadvassdraget til et av få naturlig næringsrike vassdrag i Nord-Norge og de fleste vann kan karakteriseres som mesoeutrofe⁵. De fleste vatnene i vassdraget, inklusiv Lavangsvatnet og Kjerkvatnet, har kalsiuminnhold på mer enn 20 mg/l og defineres derfor som kalksjøer (Mjelde m.fl., 2012). Lavangsvatnet er i tillegg definert som en utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven (se faktaboks om kalksjø).

En kransalgesjø er en spesiell og verneverdig kalksjø, som på grunn av høy kalkutfelling har store forekomster av ulike kransalgearter (*Chara*-arter). Kjerkvatnet er karakterisert som en kransalgesjø (*Chara*-sjø) og er verdisatt som svært viktig (A). En kransalgesjø er en spesiell og verneverdig kalksjøtype som på grunn av høy kalkutfelling i undervannsvegetasjon har

store forekomster av ulike kransalgearter (*Chara*-arter).

2.2.2 Strandeng

Tårstadosen og Stunesosen er av de viktigste strandengene i Evenes kommune (Larsen og Gaarder, 2009). Begge områdene er kartlagt som svært verdifulle (A). Tårstadosen er et stort strandengkompleks med svært velutviklet brakkvannseng og middels variert strandeng. Stunesosen har kalkspatmarmor og er ei svært variert og artsrik strandeng med mange ulike utforminger. I tillegg er det kalkrike strandberg på Stuneset og på østsiden av Stunesosen, men disse ligger utenfor verneområdet.

2.2.3 Myr

Langs Tårstadelva og rundt Kjerkvatnet er det sammenhengende myrområder. På grunn av kalkspatmarmoren er det også typiske rikmyrer og kalkrike kantmyrer i disse områdene (se vedlegg B og C). I 2009 ble det kartlagt til dels ekstremrike myrer med verdi A mellom Tårstadelva og Evenes lufthavn. Sørøst for

Kroksjøer, flomdammer og meandrerende elveparti

- Sterkt truet naturtype i Norge.
- Flomdammer er små, grunn og oversvømmes ved flom.
- Kroksjøer er avsnørte elvebuer.
- Meandrerende elveparti er der elva slynger seg i store buer, graver i ytterkant om sedimenterer i innerkant.
- Variasjonen i mellom fuktige og tørre områder gir ofte høyt og spesielt biologisk mangfold og høy produksjon.
- Bare et fåtall er vernet.

⁴ Verdisettingen er tredelt: A er nasjonal/internasjonal verdi, B er regional verdi og C er lokal verdi.

⁵ Mesoeutrof innsjøer er middels rike på næringsalter.

Kjerkvatnet ble det kartlagt rikmyr med små myrpytter hvor algene skjørkrans og bustkrans ble funnet (Larsen og Gaarder, 2009).

2.2.4 Kroksjøer, flomdammer og meanderende elveparti

Både Tårstadelva og Rova er kartlagt som kompleks med meanderende elvepartier, kroksjøer og flomdammer. Lokalitetene er vurdert under kartlegging som henholdsvis svært verdifullt (A) og verdifullt (B) på grunn av størrelse, særpreg og innslag av flere sjeldne og rødlista arter. Avgrensingen av Tårstadelva (vedlegg B) inkluderer rikmyr og kalkrik høystaudebjørkeskog. Det som gjør disse naturtypene spesielt verdifulle er variasjon i oversvømmelse og uttørking. Her er både gråkrans og bustkrans (begge NT) påvist i små pytter.

2.2.5 Karplanter og alger

Det ble dokumentert 29 rødlista karplantearter under naturtypekartleggingen i Evenes kommune (Larsen og Gaarder, 2009). Dette er et forholdsvis høyt tall for en nordnorsk kommune og er knyttet opp mot den store naturvariasjonen og den kalkrike berggrunnen i kommunen. De fleste rødlistede arter er

knyttet til de kalkrike våtmarks-systemene, kalkrike strandberg, naturbeitemark og rikmyr.

I Kjerkvatnet naturreservat er det funnet mange lokaliteter med langskuddplaneten høstvasshår (NT), sammen med stivtjernaks (NT), busttjernaks og broddtjernaks (NT). Tjønnaksslekta er en slekt av vannplanter som finnes i ferskvann og brakkvann. De er flerårige urter med stilk under vann og blomster på aks over vann.

Tårstadvassdraget er ett av kjerneområdene for sjeldne og rødlista kransalgearter i Nordland. Det er funnet en rekke rødlista kransalger i tjern, små dammer og stilleflytende elvestrekninger på Lavangseidet, flere av disse innenfor eller ved grensa til Kjerkvatnet naturreservat. Flest funn er gjort av stivkrans (NT), gråkrans (NT) og bustkrans (NT).

Mange av tjønnaksene og kransalgene er på den norske rødliste på grunn av eutrofiering og modifisering av vassdrag i hele landet. Artene er sårbare for endringene og har forsvunnet fra de sterkest påvirkede vassdragene.

Tårstadelva er kartlagt med meanderende elvepartier

Foto: Mia Husdal/Fylkesmannen i Nordland

Horndykker er en karakterart i vassdraget

Foto: Gunnar Rofstad

2.2.6 Virvelløse dyr

Tornskivesnegl og andeigle er registrert i Kjerkvatnet. Sneglen er en karakterart for kalkrike vatn og andeigle er karakteristisk for kalkrike og næringsrike vatn med rikt fugleliv (Fjeldså, 1971).

2.2.7 Fugl

De næringsrike vatnene, elvene og osene i Kjerkvatnet naturreservat er svært viktige for våtmarksfugl. Verneområdet er viktig for næringssøk både i hekkeperioden og under myting på seinsommeren. I tillegg hekker en del våtmarksfugl i reservatet. Tårstad- og Stunesosen utgjør også viktige områder for næringssøk både under trekk og i vinterperioden. Zoologen Alv O. Folkestad betegnet i rapport og notat til Miljøverndepartementet (1973,1975,1978) fuglefaunaen som verneverdig både i nasjonal og internasjonal sammenheng.

I Kjerkvatnet er det mye ender. Toppand forekommer jevnlig i stort antall, samtidig er det også jevnlig observasjoner av store forekomster av siland, laksand, stokkand, krikkand og brunnakke. De sjeldnere artene knekkand (EN), skjeand (VU), snadderand (NT), stjertand (VU) og bergand (VU) observeres også enkelte år, men i mye mindre antall. Hele verneområdet er viktig beiteområde for sangsvane.

Hekkebestanden av knekkand i Norge er vurdert som varierende med hovedutbredelse i sørlige deler av landet og totalt kun 20 til 40 reproduserende individ. Arten er vurdert som svært truet på grunn av den lille bestanden. Bestanden av skjeand er også lav (40-200 individ) og derfor er også denne arten vurdert som sårbar i rødlista. Skjeand hekker mer spredd i landet enn knekkand. Snadderand er også sjelden, med under 250 individ på landsbasis. Evenes er helt ved nordgrensen for arten som er knyttet til grunne, næringsrike dammer (Henriksen og Hilmo red., 2015).

I Tårstad- og Stunesosen foregår næringssøk for de samme endene som observeres i Kjerkvatnet. I tillegg er område viktig for ærfugl (NT), gravand og grågås.

Horndykker (VU) observeres enkelte år i Kjerkvatnet og ett par storlom har sannsynligvis hekket her i flere år. I 2013 ble trane observert i nærheten av Kjerkvatnet (Frantz Sortland, pers. med.) og i 2014 ble det observert hekking (Arild Bondestad, pers. med.).

Utforming av verneområdet, med sammenhengende våtmarksareal og næringsrike oser, gjør at området også er viktig for hekkende og trekkende vadere. Det er jevne bestander av rødstilk, vipe (EN), tjeld, strandsnipe, enkeltbekkasin og storspove (VU)

og årlige observasjoner av arter som gluttsnipe, skogsnipe, sotsnipe og flere andre vadere.

Fiskemåke (NT) benytter Kjerkvatnet og osene, og hekker sannsynligvis i nærliggende områder. Fiskemåke er vurdert som nær truet på den norske rødliste, noe som i hovedsak skyldes omfattende nedgang i kyststrøkene sør for Stadt (Henriksen og Hilmo red., 2015). Det er også jevnlig observasjoner av hettemåke (VU) og dvergmåke (VU) i vassdraget og verneområdet. Dvergmåke er forholdsvis nyetablert i Norge og har hekket ved Kjerkvatnet (Frantz Sortland, pers. med.).

Kjerkvatnet naturreservat har intakt kantsone mot vatn og elver i store deler av verneområdet. Dette gir plass for sivspurv (NT), gulspurv (NT), flere sangere og andre spurvefugler. Både osene og Kjerkvatnet benyttes i forbindelse med næringssøk for taksvale (NT), sandsvale (NT) og låvesvale. I tillegg er området viktig for næringssøkende rovfugler slik som havørn, kongeørn, vandrefalk, hønsehauk (NT) og spurvehauk (Frantz Sortland, pers. med.).

2.3 Bruk av området

Dagens bruk av området og omfang av bruken omtales her. Problemer relatert til dagens bruk omtales i kapittel 3. Se også kart i o.

2.3.1 Landbruk

Reindrift

Området tilhører Grovfjord reinbeitedistrikt. Tårstadosen og Stunesosen er vårbeiteområde, mens området mellom Kjerkvatnet og flyplassen fungerer som flyttlei. Hele området er kartlagt som vinterbeiteområde. I dag er det mindre beite, men beitebruken varierer over lengre tidsrom og kan øke igjen fra dagens nivå.

Jordbruk

Jordbruk er en viktig næringsvei i området og andelen av dyrket mark i vassdragets nedbørfelt er relativt stort, selv om det har vært nedgang i antall brukere de siste årene. Kjerkvatnet naturreservat og tilgrensende områder er i hovedsak benyttet til beite. I dette området har det ikke vært nedgang i antall bruk og det er blitt mer beite av både storfe og sau.

Nordmo gård har 150 vinterfora søyer som beiter i og ved reservatet. De har i tillegg beiterett for skotsk høylandsfe fra Stunesosen til Lunnan på sørsiden av fylkesveien. I området sør for Kjerkvatnet (Mosehaugen og Måsneset) er det beite med hester og på østsiden av Tårstadelva (nord for riksveien) foregår intensivt storfebeite med ammekyr. I reservatets nærområde beiter høylandsfe rundt Ørnflåget og sau på Nausthaugen. Det er dessuten mange gamle gjerder med piggråd mellom de gamle teigene, noe som er problematisk for dagens beite.

Skogbruk

Nordmo gård benytter deler av nærområdet utenfor verneområdet til uttak av skog. Det felles også en del mindre skog for rydding og vedlikehold av beiter. For å få tilgang til skogen, ble det i sin tid anlagt en skogsbilvei et stykke ned mot naturreservatet på østsiden av Kjerkvatnet.

2.3.2 Jakt, fiske og friluftsliv

Vassdraget har gode bestander av både anadrom laksefisk og stasjonær ørret og røye. Det er derfor fiske i både vassdraget og sjøen. Tårstad- og Stunesosen fungerer som naturlige havner og brukes til fortøyning av båter.

Det foregår elgjakt i verneområdet. Tårstadosen har også vært brukt i forbindelse med skadefelling av kystsel, men det er kun

streifdyr som oppholder seg her. Det er også mye gås på trekk i området.

Det er noe aktivitet med tilreisende ornitologer i tilknytning til det rike fuglelivet, spesielt dvergmåker og sjeldne ender som observeres årlig i vassdraget. Området rundt Galnåsen brukes i dag til skigåing og daglig trim av lokalbefolkningen.

I 2009 inngikk Fylkesmannen avtale med grunneier om å kloppelegge deler av stien som går gjennom nordenden av naturreservatet, fra Fv 723 til fiskeplass på sørenden av Lavangsvatnet. Tiltaket ble gjennomført for å unngå større slitasje på myra og har fungert godt.

2.3.3 Vann, avløp og andre tekniske installasjoner

De fleste husstandene i nedbørfeltet til vassdraget er tilknyttet det kommunale avløpsnettet med utslipp i Ofotfjorden, men dette krysser ikke verneområdet. Sanitært avløpsvann fra flyplassen samt væske fra avisingsplattformen er også tilknyttet dette nettet. Flyplassen har også sine egne kulverter, deriblant en som leder ut i en liten bekk i Kjerkvatnets nordøstre hjørne. I tillegg er det etablert havarivei fra flyplass ut i Kjerkvatnet.

Det er flere høyspentledninger som krysser naturreservatet (se kart i o). I dag er det ingen fyrinstallasjoner for Kystverket i verneområdet.

Fylkesvei 721 (Tårstadveien) krysser Kjerkvatnet naturreservat både over Tårstadosen og Rova med tilhørende bruer.

2.3.4 Evenes Lufthavn (Harstad/Narvik)

Lavangsvatnet og Kjerkvatnet grenser til Evenes lufthavn med tilgrensende militære installasjoner. En rekke veier, bygninger og andre tekniske installasjoner inngår i

flyplassområdet og det har flere ganger vært motstridende arealinteresser mellom flyplass og tilgrensende verneområder.

Som et ledd i flysikkerheten ble det gitt dispensasjon til å felle opptil åtte par sangsvaner i Kjerkvatnet og Nautå naturreservater (våren 2013-2016). For å få en helhetlig plan for videre tiltak og vurdering av andre løsninger ble det satt omfattende vilkår for dispensasjon i 2016. I 2017 gikk Avinor over til å teste ut om kun skremming i Langvatnet i Nautå naturreservat ville gi ønsket effekt.

I 2012 vedtok Stortinget at lokalisering av hovedbasen for Norges nye kampfly skulle etableres på Ørlandet hovedflystasjon med fremskutt base på Evenes. Basen på Evenes skal håndtere QRA (Quick Reaction Alert) og være beredskapsbase med kontroll av luftrommene i nordområdene. I tillegg ble det vedtatt i 2015 at Evenes skal være base for nye maritime overvåkingsfly. Investeringene på Evenes vil omfatte etablering av tilstedevaktbygg, administrasjonsbygg og annen nødvendig infrastruktur (for detaljer se kapitlene 2.4.3 og 3.5.2) (Bringsli, 2014).

2.4 **Igangsatt tiltak og skjøtsel**

Dette kapittel omhandler både skjøtselstiltak og andre tiltak som er igangsatt i verneområdet. Utfordringene rundt disse omtales i kapittel 3.

2.4.1 Klopping av sti

Deler av en eksisterende sti i nordenden av naturreservatet, fra Fv 723 til fiskeplass på sørenden av Lavangsvatnet, ble klopplagt i 2009 av Statens naturoppsyn (se o).

2.4.2 Informasjonstavler

Der er satt opp to tavler med informasjonsplakater for Kjerkvatnet naturreservat. En tavle ved riksveien ved

Fuktige deler av stien er klopplagt ved Lavangsvatnet nord i reservatet.

Foto: Mia Husdal/
Fylkesmannen i Nordland

Stunesosen og en ved E10 nord for Svanevatnet (se 0).

2.4.3 Opprydding fra flyplassen

Avinor fikk i januar 2015 tilsendt varsel om pålegg av utarbeiding av tiltaksplan med hensikt å fjerne eller begrense spredningen av PFOS, PFOA og andre PFASer. Se siste avsnitt i kapittel 3.5.

2.4.4 Søppelrydding

Høsten 2009 ble det registrert dumping av søppel i den nordvestre delen av reservatet. Det var påtømt og det var ikke mulig å knytte det til noen ansvarlige personer. Søppelet ble fjernet av oppsynet.

2.4.5 Beitetråkk og ekstensiv beite

Et sperregjerde ble satt opp høsten 2014 i Kjerkvatnet naturreservat. I 0 vises gjerder, samt naturtyper og bruksintensitet. Sperregjerdet sikrer at området kun brukes når det er tørt. Det er dessuten planer om å utvide gjerdet nordover for å minske trykket enda mer. Det er satt et bevaringsmål for å overvåke effekten (se kapittel 3.1, 4.1.1 og 0).

3. Trusler mot verneverdiene

3.1 Gjengroing og slitasje

Strandeng- og strandsumplokalitetene ved Tårstadosen trues av gjengroing i de øvre delene på østsiden som følge av opphørt beite/endret bruk. Rett sør for dette område er kulturmarksenger truet av intensivt beite med stort beitetråkk. Området er et av de våteste og dermed mest utsatte beiteområder langs elva (se kart i 0 og 0). Slitasjen (tråkkskade og nedbeiting) fra beitedyr kan være skadelig for naturen på flere måter. Direkte ødeleggelse av plantevekster, endring av plantesamfunn og drenering/erosjon fra tråkkestier er de mest omfattende negative effektene.

Tårstadelva er ei populær fiskeelv, noe som sliter på vegetasjon og jordsmonn i deler av kantsonen. Det er allerede blitt klopplagt en sti i den nordvestre delen, men under siste kartlegging ble enda et område med slitasje kartlagt (se kart i 0).

3.2 Menneskelig aktivitet

Det er ferdsel til fots i verneområdet spesielt i tilknytning til fiske ved osene og langs

Tårstadelva og ferdsel langs fylkesveien. Generelt sett forstyrres fugl og dyreliv av menneskelig aktivitet, og fugler er spesielt sårbare i hekke- og mytetiden⁶. Det er verdt å merke seg at et menneske som går i området ofte forstyrrer mer enn en bil som passerer forbi (Follestad, 2012).

Uttaket og forstyrrelse av sangsvaner i Nautå har skjedd i de første åpne råkene i Langvatnet på våren. Her samles våtmarksfugl seg før hekking, og aktiviteten har virker forstyrrende på sangsvane og andre arter i etableringsfasen på våren (se kapittel 2.3.4). Dette kan også ha påvirket våtmarksfugl som benytter områdene i Kjerkvatnet naturreservat. For å minimere påvirkningen har Avinor igangsatt uttesting av ulike tiltak for å sikre flysikkerheten, samtidig som forstyrrelsen minimeres (se forvaltningsplan for Nautå naturreservat).

Plasseringen av den fremskutte QRA-base vil føre til økt lufttrafikk over naturreservatet og det er også stor risiko for at den sivile trafikken kommer til å øke i fremtiden. Forsvaret har i forbindelse med den nye hovedflybase på Ørlandet kartlagt effekten av støy fra jagerfly

på storfe og skal i tillegg utrede konsekvensene for blant annet fuglelivet (Forsvarsbygg, 2013; Forsvarsbygg, 2014).

Fra 1.mai 2015 kom luftambulansetjenesten i gang med drift av sin helikopterbase på forsvarrets område. De leier bygg av Forsvarsbygg frem til 1. juni 2018 og har innen den tid planer om å etablere seg i et eget bygg i tilknytning til den sivile del av flyplassen. Av menneskeskapte forstyrrelser fra luften er det helikopter som er mest omfattende for fuglelivet (Follestad, 2012).

3.3 Fremmede arter

Det er observert mink ved utfyllingen i Stunesosen, noe som gjør det svært sannsynlig at arten også finnes oppover i vassdraget. Mink utgjør en stor trussel for fuglelivet, dette gjelder spesielt for bakkehekkende sjøfugl og horndykker (DN, 2011b).

Sør for Kjerkvatnet er det et mindre plantefelt i verneområdet (se vedlegg D). Norsk gran er ikke naturlig nord for Saltfjellet og det er ønskelig å holde plantefelt og spredning av planter utenfor verneområdene. Gran etablerer ofte en tett bestand og vil endre jordsmonnet. Det er derfor fare for negativ påvirkning på verneverdiene ved spredning av gran fra plantefeltet selv om berørt areal vil være lite.

Kjerkvatnet naturreservat
med Evenes lufthavn i
bakgrunnen

Foto: Mia Husdal/
Fylkesmannen i Nordland

⁶ **Myting** er når fugler skifter fjærdrakten sin. Hos mange andefugler skjer dette over en kort periode på høsten.

3.4 Tekniske inngrep

Miljødirektoratet har utarbeidet en veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre ramsarområder og andre vernede våtmarksområder (Miljødirektoratet, 2013).

I 2017 ble det oppstart av statlig reguleringsplan for Evenes flystasjon og Harstad/Narvik lufthavn, Evenes igangsatt av Forsvarsbygg. Den nye reguleringsplanen knytter seg til hele området som er avsatt i kommuneplanen til Forsvaret og lufthavna. I forhold til Kjerkvatnet naturreservat er det ikke planlagt tekniske inngrep som vil berører verneområdet.

3.5 Forurensing

Det er i hovedsak avløp fra boliger, samt avrenning fra landbruk og Evenes lufthavn som har vært forurensningskilder i Kjerkvatnet naturreservat. Tabellen i o gir en historisk oversikt over tilstandsklassifisering av Lavangsvatnet og Kjerkvatnet i perioden 1989 til 2013.

3.5.1 Landbruk og bosetting

Tidligere undersøkelser har vist at deler av Tårstadvassdraget har vært påvirket av avrenning fra landbruket og kloakk. Tilførselene av næringsalter har i perioder vært forholdsvis store med negative eutrofieringseffekter⁷ som resultat (Dahl-Hansen m.fl., 2014). Dette medfører blant annet redusert vannkvalitet og endrede lysforhold, som igjen utgjør en trussel for kransalger. Spesielt de store artene som forekommer på dypt vann (DN, 2011a) blir påvirket. Et eksempel er bredtaggkrans som er registrert i Lavangsvatnet (vedlegg B). Derfor er videre overvåking av området anbefalt (Dahl-Hansen, 2004).

⁷ Eutrofisering er økt tilførsel av næringsalter til vatn. Fosfor er en av de viktigste stoffene som forårsaker eutrofisering. Kilden til fosfor er i

Landbruk har tidligere vært den største kilden til forurensning, hvor husdyrgjødsel og avrenning fra siloer har vært de viktigste elementene (Holtan og Brettum, 1995). En annen uheldig effekt av slik forurensing er oksygentap, noe som ble påvist i Langvatnet i Nautå naturreservat i perioden 2003-2009 (Weideborg, 2009). Dette skyldtes i hovedsak landbruksavrenning sommerstid, men også avisingsvæske fra flyplassen om vinteren. Lignende målinger er gjort for Kjerkvatnet (se vedlegg F).

Overvåkingen fra 2013 viser god økologisk tilstand i de fleste vannforekomstene i Tårstadvassdraget. Unntakene er i hovedsak i de øvre delene av vassdraget der landbruk og spredte avløp fortsatt forurenser og gir dårligere tilstand for flere vatn og elver (Dahl-Hansen m.fl., 2014).

Kjerkvatnet har moderat økologisk tilstand på grunn av betydelig tilførsel av næringsalter fra landbruk (se vedlegg F). Innsjøen tilførtes sannsynligvis også forurensning via overløp fra pumpestasjon øst for vannet (Holtan og Brettum, 1995). Tilstandsklassifisering i henhold til EUs vannrammedirektiv på fosfor, oksygen og sammensetningen av begroingsalger indikerer en mindre god vannkvalitet (Weideborg, 2009), men det er mulig at tilførsel av sjøvann også kan ha bidratt til økt fosforkonsentrasjoner (Holtan og Brettum, 1995). Det er også funnet høye konsentrasjonen av totalt nitrogen og ammonium (Weideborg, 2009). I prøver fra februar og april 2013 ble det for første gang funnet formiat i en bekk mot Kjerkvatnet (Weideborg, 2013a) (se også avsnitt om formiat lengre nede). I tillegg oppstår det oksygenvinn i vatnet enkelte år.

hovedsak kloakkutslipp og avrenning fra landbruket.

Lavangsvatn har god status på grunn av vatnets gode selvrensingseffekt. Vatnet får de største belastningene fra landbruksavrenning (Dahl-Hansen m.fl., 2014) og tilførslene kommer hovedsakelig fra de øvre delene av vassdraget. I tillegg mottar vatnet noe avisingsvæsker fra Evenes lufthavn, men disse tilførslene er antatt å gi et svært lite bidrag til den generelle forurensningssituasjonen (Dahl-Hansen, 2004).

Avrenning fra landbruket er redusert de siste årene på grunn av lavere aktivitet og nedleggelse av bruk. I dag er det i hovedsak Kjerkvatnet som fortsatt har belastning fra avrenning. Kommunen påpeker at avløp fra husholdninger med egne avløpsledninger, samt lekkasjer fra det kommunale nettet trolig er

viktigere kilder til forurensing i dag enn avrenning fra landbruket. Det gjenstår fortsatt kartlegging av dette, se kapittel 4.1.2.

3.5.2 Evenes lufthavn (Harstad/Narvik)

Avisingsvæske

Det er utfordringer knyttet til avisingsvæske for fly, samt væsker for baneavising. Det benyttes henholdsvis glykol og formiatholdig væske. Begge kjemikalierne er lett nedbrytbare og ikke farlige i seg selv, men nedbrytingen forbruker oksygen. Effekten av slik forurensing kan være oksygenfrie bunnforhold (ofte på grunt vann), samt svart og illeluktende sediment. Dette vil forsterke biologisk nedbryting under isen på våren som også reduserer oksygenmengden og fører til lekkning av fosfor fra sedimentene. Det er sannsynligvis det som skjer i Kjerkvatnet enkelte år (se vedlegg F).

Flyavising foregår i dag på en dedikert plattform og brøytet snø samles på deponi (Gaut og Egede-Nissen, 2013). Avrenning samles opp og transporteres ut i Ofotfjorden gjennom det kommunale avløpsnett. Ved store nedbørsmengder drenerer overflatevann fra rullebane og fra militære lagerbygning/anlegg mot Kjerkvatnet naturreservat, noe som har periodevis målinger av formiat i verneområdet (Weideborg, 2009). Til sammenligning med landbruk og avløp fra bebyggelse er ikke dette i seg selv et stort forurensingsproblem, men kombinasjonen øker den samla belastningen.

PFAS

I 2012 ble det funnet PFAS-forbindelser i grunnen rundt flyplassen knyttet til to tidligere brannøvingfelt. PFAS-er blir benyttet i brannskum og et av dem, PFOS, ble forbudt i 2007. PFOS brytes svært langsomt ned i det ytre miljø, akkumuleres i mennesker og dyr og

Fakta om PFAS-er

- Per- og polyfluorerte alkylstoffer (PFAS-er) er en del av en stor gruppe organiske, fluorholdige kjemiske forbindelser.
- Totalt finnes det flere hundre forskjellige stoffer og det utvikles stadig nye.
- Fram til nå har PFOS og PFOA vært mest i fokus, og begge er strengt regulert i Norge.
- Ny informasjon viser at også flere stoffer i denne gruppen er svært miljøskadelige.
- Det ble i fra 1978 til 2001 spredd 1890 kg PFOS i tilknytning flyplassen og det ligger igjen 20-80 kg PFOS i dag.

Kilde: miljøstatus.no og Kaasa 2015

har alvorlige helse- og miljøskadelig effekter. PFOS ble utfaset fra brannøvingsfeltene allerede i 2001. Hovedgrunnen til de fortsatt høye nivåene er blant annet at PFOS bindes opp i tilgrensende myrområder og slippes ut i vassdraget over tid (Breyholtz, 2012).

Konsentrasjonen av PFAS er påvist å overskride vannforskriftens grenser for god vannkvalitet for ørret, røye og skrubbe i Kjerkvatnet, Langvatnet og Lavangsvatnet og for noen arter i marint miljø (Kaasa m.fl., 2015). For Kjerkvatnet naturreservat gjelder dette spesielt Lavangsvatnet (Gaut og Egede-Nissen, 2013).

Mattilsynet har gått gjennom data fra fisk fanget i 2013 og konkluderer med at mattryggheten ved Evenes er ivaretatt. På bakgrunn av fremlagte analyser fra 2013 er det ikke grunnlag for kostholdsråd for ferskvannsfisk eller sjømat på grunn av innhold av PFOS ved Harstad/Narvik lufthavn, Evenes. Det terrestre økosystemet rundt Evenes lufthavn er rikt og sannsynlig vil dyregrupper som gangere, hjortedyr, rovfugl og andre fuglearter være mottakere av forurensingen via næringskjeden. Med utgangspunkt i gjennomførte målinger, og med utgangspunkt i internasjonal litteratur, konkluderer Kaasa m.fl. (2015) med at det ikke er grunnlag for å fastslå at forurensingen av PFAS fra Evenes lufthavn gir uheldige økologiske konsekvenser, men det kan heller ikke utelukkes.

Norges forskningsråd har finansiert et prosjekt som skal se på effekten av punktutslipp av PFOS ved norske flyplasser. Evenes er valgt ut til prosjektet fordi de høyeste verdiene er målt her. Innsamling av egg foregikk i 2013 og 2014 utenfor verneområdene, men analysene er ikke publisert enda.

I tillegg til PFAS, som kommer fra aktivitet på lufthavnen, er det også andre mulige kilder til

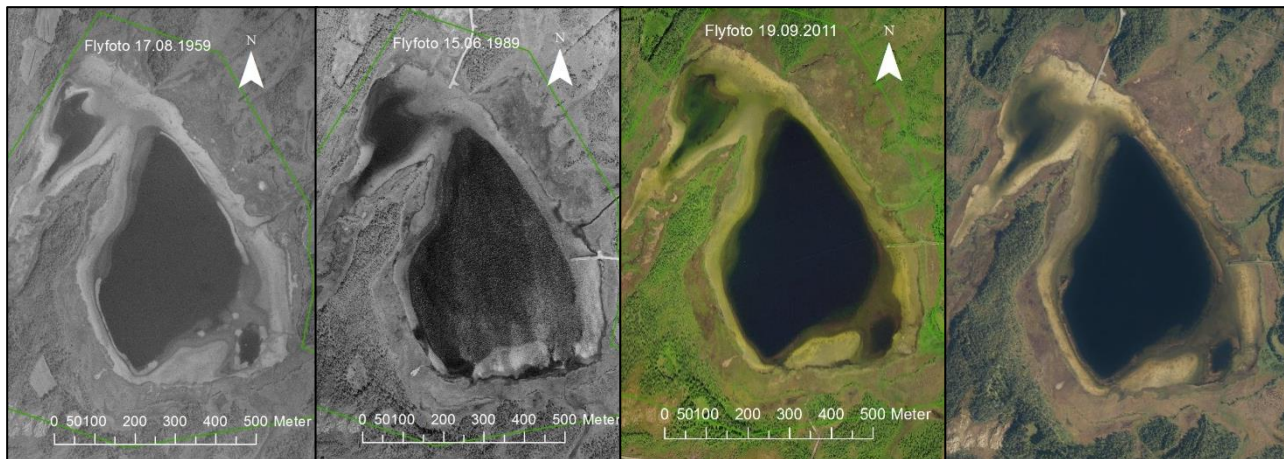
PFAS i området. Forsvaret har aktivitet rett øst for terminalområdet til lufthavnen. I tillegg er det tre avløpsanlegg med utslippspunkt til marint miljø innenfor undersøkelsesområdet (Kaasa m.fl., 2015).

Olje

Det har blitt registrert oljeutslipp ved flyplassen som ikke ble fanget opp av eksisterende oljeutskillere, men problemet skal være løst (Gaut og Egede-Nissen, 2013).

3.6 Gjengroing

På bakgrunn av den oppfattende tilførselen av næringssalter til vassdraget har det blitt rapportert om gjengroing av vatnene. Flyfoto av Kjerkvatnet viser ikke store endring i kantsonen fra 1958 fram til 2016 (fig. 3). Bruk av flyfoto gir ikke detaljer informasjon om endring i dybde og fastmatte, men kan vise større endringer.

Figur 3. Flyfoto viser Kjerkvatnet fra 1959 fram til 2015. Flyfotoet lengst til høyre er fra 18.08.16.

Kilde: Statens Kartverk

4. Forvaltning av Kjerkvatnet naturreservat

Verneforskriften danner rammene for hva som er tillatt innenfor Kjerkvatnet naturreservat. I dette kapitlet vil aktuelle bestemmelser i verneforskriften knyttes opp mot de ulike brukerinteressene. Det henvises i teksten til kapitler i verneforskriften. Det er Fylkesmannen i Nordland som er forvaltningsmyndighet for Kjerkvatnet naturreservat. Hele verneforskriften kan leses i O.

Miljødirektoratets rundskriv om forvaltning av verneforskrifter (Miljødirektoratet, 2014) og Klima- og miljødepartementets veileder om naturmangfoldloven kapittel II vil være veiledende for forvaltningsmyndigheten (Klima- og Miljødepartementet, 2016). I tillegg har Miljødirektoratet skrevet en veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre Ramsarområder og andre

vernede våtmarksområder (Miljødirektoratet, 2013).

Forskrifter gitt med hjemmel i naturvernloven og naturmangfoldloven gjelder ikke for virksomheter utenfor vernegrensene. Det er derfor viktig at grunneiere, kommuner og andre offentlige og private instanser forvalter tilgrensende området på en slik måte at ikke verneverdiene innenfor et verneområde blir forringet (naturmangfoldloven § 49). Dette er særlig viktig i vassdrag. Der vil tiltak oppstrøms i stor grad kunne gi skadevirkninger nedover i vassdraget.

4.1 Bevaringsmål, planlagte tiltak og skjøtsel

Overvåking av verneområder i Norge skal foregå på to ulike nivå.

1. Nasjonalt nivå: Det skal være relativt detaljert og gi kunnskap over tid om utvikling i ulike naturtyper.
2. Lokalt nivå: Der skal det utarbeides enkle overvåkningsprogram for utvalgte verneområder. Disse overvåkningsprogrammene skal

fokusere på konkrete bevaringsmål⁸ og knyttes til aktuelle trusler inne i verneområdene (kapittel 4.1.1 og 0).

Av naturmangfoldloven § 47 går det frem at forvaltningsmyndigheten har hjemmel til å utføre ulike typer skjøtsel (f.eks. fjerning av fremmede treslag eller restaurering etter naturinngrep) og tiltak (f.eks. grensemerking). Det går videre fram at grunneier/rettighetshaver skal varsles om tiltak og få tilbud om å utføre egnede tiltak⁹ på egen eiendom. Hvis skjøtsel skal skje i regi av andre enn Fylkesmannen må de ha dispensasjon fra verneforskriften.

4.1.1 Bevaringsmål

Det er satt tre bevaringsmål for Kjerkvatnet naturreservat som kort omtales under. For mer utfyllende informasjon se vedlegg C.

Vegetasjonsslitasje fra beitetrakk i reservatet

Foto: Mia Husdal/

Fylkesmannen i Nordland

Beitetrakk og ekstensivt beite

Bevaringsmålene er satt i forbindelse med vegetasjonsslitasje fra beitetrakk og etablering av sperregjerde for å redusere slitasjen (se 0 og kapittel 2.4.5). Målet er å bevare kulturmarkseng, strandeng og strandsump i området og hindre slitasjebetinget erosjon. Bevaringsmålene skal derfor ses i sammenheng. Overvåking vil utføres årlig av oppsynet.

Problemarter

Bevaringsmålet er satt for et granplantefelt sør for Kjerkvatnet (se vedlegg D). Målet er å få fjernet hele feltet og å unngå spredning. Nærmere beskrivelse i vedlegg C.

Tabell 1: Bevaringsmål for Kjerkvatnet naturreservat

Nr.	Bevaringsmål	Frekvens	Målsetning	Oppstartsår
1	Slitasje og slitasjebetinget erosjon	1 år	liten slitasje	2016
2	Bruksintensitet (antall storfe)	1 år	ekstensivt beite	2016
3	Problemarter (gran)	3 år	ingen/svakt innslag	2017

⁸ Bevaringsmål skal være målbare og fungere i praksis. Det er derfor viktig at bevaringsmålene som fastsettes ikke stiller for store eller urealistiske krav til innsats og målemetode.

⁹ Det vil være etter visse kriterier som for eksempel egnet kompetanse og utstyr til aktuelt tiltak.

4.1.2 Skjøtsel og andre tiltak

Som listet i kapittel 3 er det mange trusler mot verneverdiene i Kjerkvatnet naturreservat. Enkelte av tiltakene som er aktuelle i området vil følges direkte opp av forvaltningsmyndighet (se samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag i o), mens andre må følges opp av Avinor og Evenes kommune gjennom Vanndirektivet.

Retningslinjer for skjøtsel

- Skjøtsel skal skje i samarbeid med Fylkesmannen og SNO.
- Gjennomføring som medfører menneskelig aktivitet skal gjøres i perioden 15. august til 15. mars for å unngå forstyrrelser i hekke- og myteperioden.
- Skjøtselstiltak skal ikke hindre ferdsel i området.

Overvåking av vannkvalitet

For å sikre en god forvaltning av Kjerkvatnet naturreservat er det nødvendig å inkludere hele nedbørfeltet i oppfølgingen. Overvåking av vannkvalitet må skje i samarbeid med fylkeskommunen i Nordland som har ansvaret for regional plan for vannregion Nordland¹⁰ gjennom Vanndirektivet. For å opprettholde et velfungerende våtmarkssystem må vannkvaliteten være god. Det er samtidig et mål å hindre utstrakt gjengroing av viktige hekke- og beiteområder. Tilstandsvurdering og overvåking av eutrofiering er komplisert og kostnadskrevenende.

¹⁰ www.vannportalen.no

Avinor utfører i tillegg overvåking av vannkvalitet i tilknytning til flyplassen. Tilførsel av næringsalter, samt tilstandene i innsjøene undersøkes på ulike tider av året. Se o for oversikt over utvikling i tilstandsklassene for Kjerkvatnet og Lavangsvatnet.

Tiltak mot forurensing

I henhold til EUs vanndirektiv, vannforskriften og vedtatt regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland (2016-2021) med tilhørende tiltaksprogram, er det generelle miljømålet for alle vannforekomster minst god økologisk og vannkjemisk tilstand innen 2021. Det betyr at det må gjennomføres tiltak for å kunne få Tårstadvassdraget opp på god tilstand og de fleste tiltakene vil skje i de øvre delene av vassdraget (se kapittel 3.2.1). Det er derfor fastsatt en rekke tiltak knyttet til landbruk og spredte avløp¹¹. Det er kommunene, i dette tilfelle Evenes og Skånland, som er ansvarlig sektormyndighet i forhold til landbruk og spredte avløp, og må få gjennomført tiltak sammen med aktuelle gårdbrukere. En forbedring av miljøtilstanden i den øvre delen av vassdraget vil også ha effekt lenger ned i vassdraget.

Landbruket har flere støtteordninger som kan bidra til å ivareta verneverdiene, for eksempel SMIL- midler og andre regionale miljøtilskudd.

For Kjerkvatnet er det viktig at tilstanden følges tett opp videre (se forrige kapittel) og at Avinor vurderer tiltak for å redusere tilførsel av avisingsvæske kontinuerlig. Avinor er i dialog med Miljødirektoratet for å finne permanente løsninger (rensaneanlegg eller tildekking).

Kartlegging av våtmarksfugl

I likhet med andre arter er våtmarksfugl avhengige av gunstige forhold i hele sine

¹¹ www.vann-nett.no

leveområder for å kunne opprettholde levedyktige bestander over tid. Naturmangfoldloven har fokus på at en skal se artene og artenes leveområder i sammenheng. Siden Kjerkvatnet naturreservat er en mindre del av Tårstadvassdraget vil det være vanskelig å fastsette bevaringsmål for hekkebestander av våtmarksfugl. Overvåking av arter innenfor verneområdet vil ikke fange opp hele bestanden, og bestanden vil påvirkes av faktorer utenfor vernegrensen. Likevel er det enkelte arter som har vært knyttet til samme lokaliteter i verneområdet over lang tid, og som i stor grad har faste hekkeområder. Omfang og lokalisering av disse artene er viktig for forvaltningsmyndigheten og det vil derfor være aktuelt å kartlegge bestanden av våtmarksfugl hvert 10. år.

Kartlegging av kransalger

Videre overvåkingen av kransalger bør skje samlet for hele Tårstadvassdraget og i regi av handlingsplan for kalksjøer (DN 2011a).

Uttak av mink

Sannsynligvis er det en bestand av mink i vassdraget, noe som vil det være negativt for hekkende fugl. Handlingsplan mot mink slår fast at fjerning av mink på lokaliteter på fastlandet ikke vil være gjennomførbart. Det er likevel ønskelig å holde bestanden av mink på lavest mulig nivå og det bør derfor vurderes å gi tilskudd til fangst av arten.

Uttak av gran

For å unngå spredning av gran i Kjerkvatnet naturreservat (se 0) er det ønskelig å ta ut eksisterende plantefelt sør for Kjerkvatnet. Det er ikke gitt erstatning for grana i erstatningsoppgjøret. Grunneier kan velge å ta ut skogen når den er hogstmoden eller forvaltningsmyndigheten kan betale for uttak før dette.

Klopplegging

På vestsiden av Tårstadelva er det en sti som brukes i forbindelse med fiske og hvor det er registrert slitasje (se vedlegg D). For å unngå ytterligere slitasje er det foreslått klopplegging.

Behov for klopplegging av deler av stien langs Tårstadelva

Foto: Mia Husdal/Fylkesmannen i Nordland

Informasjon

Siden verneområdet ligger i umiddelbar nærhet til vei, flyplass og bebyggelse er det behov for mer informasjon. Det er aktuelt å plassere en ny tavle ved sti til Tårstadelva. For tavle etableres må det gjøres avtale med grunneier.

4.2 Retningslinjer for brukerinteresser

Verneforskriften danner rammene for hva som er tillatt innenfor Kjerkvatnet naturreservat. I dette kapitlet vil aktuelle bestemmelser i verneforskriften knyttes opp mot de ulike brukerinteressene. Det henvises i teksten til kapitler i verneforskriften. Hele verneforskriften kan leses i o.

Det er særlig noen kapitler i verneforskriften som har betydning:

- I kapittel III beskrives verneformålet. I Kjerkvatnet naturreservat er verneformålet å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å bevare områdets betydning som hekke- og trekkområde for våtmarksfugl samt det rike og spesielle plantelivet.
- I kapittel IV går det frem hvilke bestemmelser som gjelder for reservatet, her er det opplistet hvilke aktiviteter som ikke er tillatt innenfor reservatet.
- I kapittel V går det frem hvilke aktiviteter som er unntatt bestemmelsene i kapittel IV.
- I kapittel VI går det frem hvilke aktiviteter det kan gi tillatelse til etter søknad.
- Aktiviteter som er forbudt gjennom bestemmelsene i kapittel IV og ikke er nevnt i kapittel V eller VI, er i utgangspunktet forbudt. Det kan gis dispensasjon etter at søknaden er vurdert i henhold til naturmangfoldloven § 48 (vedlegg G.2).

4.2.1 Landbruk

Reindrift

Kjerkvatnet naturreservat ligger innenfor Grovfjord reinbeitedistrikt og skal kunne benyttes til reindrift i henhold til reindriftsloven. Verneforskriften åpner ikke for motorferdsel i forbindelse med reindrift og det må søkes dispensasjon i henhold til naturmangfoldloven § 48.

Jordbruk

All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse (kapittel IV, punkt 1). Det betyr at det blant annet ikke er åpning for rydding av kratt og annen kantvegetasjon innenfor verneområdet. Kantvegetasjon har mange positive effekter og funksjoner for dyre- og plantelivet i Kjerkvatnet naturreservat. Den motvirker graving/erosjon langs elvebredden og fungerer som et rensefilter mot avrenning og tilførsel av forurensing. Verneforskriften åpner heller ikke for nydyrking, skogplanting eller innføring av nye plantearter.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for utmarksbeite eller utmarksslått. Omfanget kan være slik som på vernetidspunktet eller der det tidligere har vært vanlig (kapittel V, punkt 2). Selv om det ikke er søknadspliktig å øke antall beitedyr er det viktig å ha god dialog med forvaltningsmyndigheten. Økt beite på våren kan komme i konflikt med hekkende fugl, samt gi store tråkkskader på vegetasjon og jordsmonn.

Verneforskriften åpner i utgangspunktet ikke for oppføring eller vedlikehold av gjerder i reservatet. I forhold til vedlikehold av eksisterende gjerder kan det søkes om flerårig dispensasjon. Hvis det er behov for nye gjerder må dette søkes om i hvert enkelt tilfelle. Slike søknader må vurderes i forhold til den generelle dispensasjonsparagrafen (§ 48) i

naturmangfoldloven. Gjerder som krysser områder som er av interesse for reindrift må avklares med Grovfjord reinbeitedistrikt.

Det er ikke åpnet for å hente ut bufe med motorisert ferdsel ved akutt sykdom og skade. Det vil være mulig for brukere eller beitelag å søke om flerårig dispensasjon for slike akutte situasjoner (naturmangfoldloven § 48), slik at det ikke må søkes i hvert enkelt tilfelle. Det vil settes vilkår ved en eventuell dispensasjon for å hindre skader på sårbar vegetasjon.

Det er heller ikke åpnet for bruk av bufehund i verneforskriften. Hvis det er behov for å bruke bufehund i reservatet kan det søkes om flerårig dispensasjon (naturmangfoldloven § 48). Det må tas hensyn til hekkende og trekkende fugler ved dispensasjon for bruk av bufehund i reservatet.

I kapittel IV, punkt 3 er det listet opp tiltak som ikke må iverksettes fordi de kan endre de naturgitte forhold. Noen av disse punktene berører jordbruksdrift, slik som forbud mot drenering, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende. Tilgrensende landbrukseiendommer kan etter søknad få tillatelse til å lede dreneringsvann ut gjennom vassdraget i henhold til kapittel VI, punkt 3. Det vil være viktig at slike tiltak gjennomføres slik at ikke tilgrensende våtmark dreneres. Bruk av rør vil være ett eksempel.

Avrenning fra landbruket og andre typer av aktiviteter utenfor reservatet kan påvirke verneverdiene innenfor. Verneforskriften har små virkemiddel mot slike påvirkninger, selv om det kan få store konsekvenser for verneverdiene. Naturmangfoldloven § 49 gjelder tillatelse til virksomhet som kan innvirke på verneverdiene i et verneområde. I slike saker skal verneverdiene tillegges vekt

ved avgjørelse om det bør gis tillatelse og ved fastsetting av vilkår.

I de tilfellene der tillatelse allerede er gitt må utfordringene løses gjennom frivillige tiltak i landbruket, forskrift om organisk gjødsel, plan- og bygningsloven og Vanndirektivet. Landbruket har flere støtteordninger som kan bidra til å ivareta verneverdiene, for eksempel SMIL- midler og andre regionale miljøtilskudd. Evenes kommune er lokal forurensningsmyndighet etter gjødselvereforskriften i forhold til gjødsling av grunn og avrenning fra silo og gjødsellagre.

Skogbruk

Nydyrking, skogplanting eller innføring av nye plantearter er ikke tillatt i verneområdet (kapittel IV, punkt 1). Det kan gis tillatelse til skjøtsel eller avvirkning av eksisterende granplantefelt (kapittel VI, punkt 3). En slik tillatelse vil som regel ha som vilkår at hekkende, trekkende og mytende fugl ikke bør forstyrres og at transport av virke bør skje på frossen, snødekt mark.

Verneforskriften åpner også for at det kan søkes om vedhogst til eget bruk (kapittel VI, punkt 2). Slik aktivitet er søknadspliktig og for å sikre verneverdiene i reservatet vil det stilles vilkår i en eventuell dispensasjon. Vilkår vil ivareta hensynet til kantvegetasjon og enkelte treslag, samt sikre mest mulig skånsom hogst (hogstform) og forsøke å unngå frakt i sårbare våtmarks- og myrområder. Om en dispensasjon gis til vedhogst kan søker samtidig forvente å få dispensasjon til motorisert ferdsel under visse vilkår. Et typisk vilkår vil være at transport av skogsvirke må skje på frossen (snødekt?) mark. Dette er i overensstemmelse med skjønnsforhandlingene i Ofoten herredsrett i mai 2001.

4.2.2 Forurensing

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som for eksempel ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensingstilførsler, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler (kapittel IV, punkt 3). Dette er ikke til hinder for å lede dreneringsvann gjennom vassdraget i eksisterende dreneringskanaler.

Evenes kommune har som ansvarlig forurensningsmyndighet oversikt over avløpsanlegg samt renseanlegg. Evenes kommune har også myndighet etter gjødselvereforskriften i forhold til gjødsling av grunn og avrenning fra silo og gjødsellagre.

Forsøpling er ikke tillatt. Forsøpling er generelt forbudt i henhold til forurensingslovens § 28 og der den som har forsøplet er kjent, har han ansvar for nødvendig opprydding. Hvis den som har forsøplet ikke er kjent er det grunneier som er ansvarlig. Evenes kommune er forurensningsmyndighet for oppfølging av forsøplingsaker og saker om ulovlig lagring av brukte gjenstander.

4.2.3 Jakt

I utgangspunktet er dyrelivet, under dette fuglenes reir og egg, fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Det er ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet. Dette gjelder også om jegeren selv står utenfor verneområdet og skyter på vilt innenfor vernegrensene. Utsetting av vilt er ikke tiltatt (kapittel IV, punkt 2). Det er lokalt ønske om å kunne jakte på småvilt i reservatet, men dette strider mot formålet med vernet og Fylkesmannen vil ikke foreslå å endre verneforskriften på dette punktet.

Disse bestemmelser er ikke til hinder for jakt på hjortevilt og gaupe, lisensjakt på jerv og fellefangst av mink (kapittel V, punkt 5). Jakt og fangst forutsettes gjennomført i tråd med

viltlovens bestemmelser. Fellefangst av mink er ikke søknadspliktig. Fangst av mink anses som et positivt tiltak, da mink kan gjøre betydelig skade på fuglelivet. Det er likevel ønskelig for forvaltningen å ha kjennskap til hva som fanges i reservatet. Det er viktig at det tas hensyn til fugl under fellefangst. Fangst av mink er tillatt hele året (forskrift om jakt- og fangsttider), men i verneområdet bør fangsten fortrinnsvis skje utenom hekke- og myteperioden.

Det er også åpent for utøvelse av jakt på sjøpattedyr (kapittel V, punkt 9). Gjeldene regelverk for kystsel legger føringer for jakttider og jaktbare arter. Det gis årlige nasjonale kvoter for jakt på kystsel som også er førende for jakt innenfor reservatet. Søknader om kvote for jakt på kystsel behandles av Nordland fylkeskommune.

Verneforskriften åpner ikke for motorisert ferdsel i forbindelse med jakt (kapittel IV, punkt 4) (se kapittel 4.2.7). Bruk av blant annet elgtrekk eller ATV med belter vil være søknadspliktig.

Hunder skal holdes i bånd i reservatet hele året (kapittel IV, punkt 2). Verneforskriften åpner for lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt og gaupe, samt lisensjakt på jerv. I forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst står det i kapittel 7 nærmere om bruk av hund under jakt og der er også utarbeidet en veileder til denne forskriften. Ved ettersøk på skadet vilt kan det være nødvendig å bruke løshund, noe bestemmelsen i kapittel IV ikke er til hinder for.

4.2.4 Skadefelling

Forvaltningsmyndigheten kan, etter søknad, tillate felling av vilt som forårsaker vesentlig skade (kapittel VI, punkt 1). Skadefelling i verneområdet forutsetter både at vilkårene i forskrift om skadefelling er oppfylt og at det er gitt dispensasjon fra verneforskriften. Dette

betyr likevel ikke at en slik tillatelse automatisk blir gitt hvis vilkårene i forskrift om skadefelling er oppfylt. Forvaltningsmyndigheten må også vurdere om en skadefelling vil kunne skade verneverdiene.

Forskrift om skadefelling spesifiserer hvilke arter som kan felles av eier/bruker/rettighets-haver og hvilke arter som krever fellingstillatelse fra henholdsvis kommune, fylkesmann eller Miljødirektoratet. I retningslinjene forutsettes det blant annet at skaden har (eller kan få) vesentlig økonomisk betydning for skadelidte, og at skadefelling bør unngås dersom andre løsninger kan redusere skadeproblemet.

Problemer knyttet til beitende gjess vil mest sannsynlig ikke oppfylle disse kriteriene, da andre tiltak som utvidet jakttid og tilrettelegging for ordinær jakt bør prioriteres.

Av hensyn til flysikkerheten ved flyplassen kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til felling av fugl innenfor verneområdet (kapittel VI, punkt 2). For å kunne gi dispensasjon er det viktig at det er gjennomført innhenting av kunnskap om effekten av slike tiltak og at det vurderes om andre tiltak vil kunne oppnå lignende effekt (se kapittel 3.2).

Felling av dyr uten jakttid krever dessuten spesiell tillatelse fra Miljødirektoratet. I 2017 fornyet Miljødirektoratet tillatelse til Avinor for felling av ikke-rødlista arter på sivile og militære flyplasser. Et av vilkårene i tillatelsen setter blant annet krav til detaljert rapportering.

4.2.5 Fiske

Det er åpent for utøvelse av fiske (kapittel V, punkt 9). Fiske må skje i henhold til lakse- og innlandsfiskloven.

Dersom det dokumenteres at gjengroing skader verneverdiene i naturreservatet, kan

fjerning av vegetasjon i enkelte områder settes i gang som skjøtselstiltak. Fjerning av vegetasjon kan kun foregå som skjøtsel for å ta vare på naturverdiene i området, ikke for å lette framkommeligheten for båter eller for å lette tilgjengeligheten for fiske fra land. Kantvegetasjonen rundt vann og elv har en positiv effekt som rensefilter og som skjul for dyrelivet.

4.2.6 Friluftsliv

Ferdseil til fots, med kajakk/kano og robåt er tillatt i Kjerkvatnet naturreservat. Det er viktig å ta spesielt hensyn til hekkende og rastende fugler ved ferdsel i området. Generelt er ferdsel til fots det som forstyrrer fuglelivet mest.

I tillegg er vegetasjonen vernet og det må utøves forsiktighet både til lands og til vanns. Forskriften åpner for sinking av bær og matsopp uten søknad (kapittel V, punkt 4).

Bruk av modellbåter, modellfly og seilbrett er ikke tillatt (kapittel IV punkt 5).

Det er ikke tillatt med camping, teltslaging og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering i reservatet (kapittel IV, punkt 5).

4.2.7 Formidling og forskning

Vitenskapelige undersøkelser og undervisning som ikke er i strid med verneformålet og som gjennomføres i samsvar med verneforskriften, kan skje uten tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Organisert aktivitet, utflukter og lignende, kan utføres uten søknad så langt bestemmelsene i verneforskriften følges. Vitenskapelige undersøkelser som ikke kan gjennomføres i samsvar med verneforskriften trenger dispensasjon.

Vitenskapelige aktiviteter som er søknadspliktige (listen er ikke uttømmende):

- Fangst og bedøvelse av dyr.

- Innsamling av planter.
- Innsamling av berggrunnsprøver.
- Utplassering av varige og midlertidige innretninger og utstyr.

Føre-var-prinsippet tilsier at det er spesielt viktig at ferdsel begrenses til tiltak som vil fremme verneformålet og ikke kan foregå utenfor reservatet. Ved behandling av søknader om gjennomføring av vitenskapelige undersøkelser vil forvaltningsmyndigheten vektlegge:

- Undersøkelsens relevans for vernet, verneformålet og forvaltningsmyndighetens kunnskapsbehov.
- Undersøkelsens innvirkning på verneverdiene.
- Nødvendigheten av å gjennomføre undersøkelsen inne i verneområdene.

4.2.8 Bygninger og tekniske inngrep

Det er et generelt forbud mot tekniske inngrep i naturreservatet (kapittel IV, punkt 3). Eksempler på ulike aktiviteter som ikke er tillatt er oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, oppfylling, planering og lagring av masse og drenering og annen form for tørrlegging. Siden opplistingen ikke er uttømmende vil lignende inngrep være forbudt.

I Tårstadosen og Stunesosen er det tillatt med motorisert ferdsel med båt og det er tillatt å fortøye båt (kapittel V, punkt 11 og 12) (se kapittel 4.2.9). Opplag av båt er søknadspliktig og tolkes som båt liggende over lengre tid, uavhengig om det er i vannkanten eller på land. Det vil si at hvis det er behov for å ha båt liggende i vannkanten i sommerhalvåret og på land i vinterhalvåret på egen grunn må det søkes forvaltningsmyndigheten (se vedlegg G).

En søknad kan være svært kortfattet og en eventuell dispensasjon for opplag av båt kan være flerårig.

Tekniske inngrep som kanalisering og drenering utenfor reservatet kan påvirke verneverdiene innenfor. Verneforskriften har små virkemiddel mot denne typen påvirkning selv om det får store konsekvenser for verneverdiene. Naturmangfoldlovens § 49 gjelder tillatelse til virksomhet utenfor verneområdet som kan innvirke på verneverdiene i et verneområde. I slike saker skal verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelse om det bør gis tillatelse og ved fastsetting av vilkår.

Det har tidligere blitt gitt tillatelse til oppføring av gjerde innenfor vernegrense. Målsetningen var å redusere beitetråkk i sårbare områder (se kap. 2.4.4). Det gjenstår fortsatt å vurdere effekten av dette tiltaket. Forvaltningsmyndigheten vil etter dette vurdere å foreslå en forskriftsendring slik at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring og vedlikehold av gjerdet.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for drift og vedlikehold av Kystverkets eksisterende anlegg, samt nødvendig ferdsel i forbindelse med denne virksomheten. Nødvendig ferdsel inkluderer ikke motorisert ferdsel som er søknadspliktig (se kapittel 4.2.9). I dag har ikke Kystverket noe anlegg i verneområdet og denne bestemmelsen i verneforskriften er derfor ikke aktuell. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til etablering av nye anlegg for Kystverkets virksomhet etter en konkret vurdering i det enkelte tilfelle (kapittel VI, punkt 6).

Vedlikehold av eksisterende kraftlinjer er tillatt (se kart i o). Eksempler er rydding av skog i linjetraseene og utskifting av komponenter. Forvaltningsmyndigheten kan dessuten gi tillatelse til forsterkning av eksisterende

kraftlinjer. Det er ønskelig at det ved ryddig av linjetraseene tas hensyn til kantsonen til vassdraget og at det blir satt igjen en skjerm mot vassdraget (se veileder nr. 2- 2016, NVE). Se ellers kapittel 4.2.9 i dette dokument om motorferdsel i forbindelse med tiltak på kraftlinjer.

Nødvendig bruk og vedlikehold av havariveier mellom flyplassen og Kjerkvatnet er tillatt (kapittel V, punkt 7).

Skjønnsretten har fastsatt at gnr./bnr. 4/4 i Evenes, etter søknad til forvaltningsmyndigheten, vil få dispensasjon for uttak av sand og grus i sjøen (opp til høyvannsmålet) til eiendommen. Dispensasjoner kan være flerårige. Uttaket bør fortrinnsvis skje utenom trekketidene for våtmarksfugl. Dette er i overensstemmelse med skjønnsforhandlingene i Ofoten herredsrett i mai 2001.

4.2.9 Motorferdsel

Motorisert ferdsel til vanns og til lands er forbudt i Kjerkvatnet naturreservat. Dette gjelder også start og landing med luftfartøy, samt bruk av modellbåter og modellfly (kapittel IV, punkt 1). Det åpnes ikke for motorisert ferdsel på Fv 721 som krysser verneområdet to steder. Dette er tydeligvis feil og noe som ikke ble fanget opp i verneprosessen. Fylkesmannen vil foreslå en forskriftsendring for å rette dette opp.

I Tårstadosen og Stunesosen er det åpnet for fortøyning av båt og ferdsel i motordrevet båt (kapittel V, punkt 11 og 12).

Hvis det er behov for motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og oppgradering av eksisterende kraftlinjer kreves der dispensasjon (se vedlegg G). Dette gjelder også ved akutt utfall. Det kan søkes om en flerårig dispensasjon. Forskriften er på dette punkt

utdatert i forhold til nyere forskrifter som er mer spesifikke og som åpner opp for motorisert ferdsel ved akutt utfall. Forvaltningsmyndigheten vil derfor vurdere forskriftendring.

Ved dispensasjon til vedhogst kan søker samtidig forvente å få dispensasjon til motorisert ferdsel under visse vilkår (se kapittel 4.2.1). Et typisk vilkår vil være at transport av skogsvirke må skje på snødekt, frossen mark. Dette er i overensstemmelse med skjønnsforhandlingene i Ofoten herredsrett i mai 2001.

Motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannverns-, og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av Fylkesmannen er direkte unntatt fra forbudet mot motorferdsel (kapittel V, punkt 1). Bestemmelsen innebærer ikke unntak for øvingskjøring. Bruk av havariveien fra Kjerkvatnet til flystripa er tillatt (kapittel V, punkt 7).

Motorferdsel i utmark må i tillegg til verneforskriften også behandles etter motorferdselloven med tilhørende forskrifter.

4.3 Oppsyn og administrasjon

Statens naturoppsyn (SNO) ble opprettet med hjemmel i Lov om naturoppsyn av 21.06.96 og skal ivareta nasjonale miljøvernoppgaver og forebygge miljøkriminalitet. Lov om statlig naturoppsyn hjemler naturoppsyn innenfor blant annet naturmangfoldloven. Dette innebærer at SNO har ansvar for oppsyn i verneområdene i Norge.

SNO er forvaltningens feltapparat og vil reagere med anmeldelse eller informasjon der lovbrudd påtreffes. Oppsynet rapporterer til forvaltningsmyndigheten.

Forvaltningsmyndigheten har også et

selvstendig ansvar for å reagere på lovbrudd som blir kjent.

Klima- og miljødepartementet (KLD) er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvaret for at den miljøpolitikken Stortinget har vedtatt blir gjennomført. KLD er overordnet myndighet for forvaltningen av områder vernet etter naturvernloven, naturmangfoldloven og viltloven.

Miljødirektoratet er øverste fagmyndighet for naturvernområder i Norge og har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturmangfoldloven. Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte verneområde og er klageinstans for vedtak i det enkelte verneområdet. Miljødirektoratet skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktiseringen av verneforskriftene.

Fylkesmannen i Nordland er forvaltningsmyndighet for Kjerkvatnet naturreservat. Fylkesmannen skal behandle og avgjøre alle søknader. Klage på vedtak skal gå via Fylkesmannen og sluttbehandles av Miljødirektoratet.

Evenes kommune er myndighet på flere av de øvrige lovverkene som kan få betydning innen Kjerkvatnet naturreservatet, eksempelvis plan- og bygningsloven og motorferdselloven.

6. Kilder

www.artsdatabanken.no

www.avinor.no

www.norgebilder.no

www.forsvarsbygg.no

www.fylkesmannen.no/nordland

www.kart.naturbase.no

www.miljodirektoratet.no

www.miljovedtak.no

<http://natstat.miljodirektoratet.no/>

www.vannmiljo.no

Breyholtz, B., 2012. Miljøprosjektet - DP 2 Miljøtekniske grunnundersøkelser ved Avinors lufthavner. SWECO, s.43.

Bringsli, H., 2014. Omstilling av Luftforsvaret: Luftfart. M2, s.47.

Dahl-Hansen, G., 2004. Vannkvalitetsundersøkelser i Troms 2004 Tårstad / Kvitforsvassdraget. *Akvaplan niva*, (515.3128), s.28.

Dahl-Hansen, G., Dahl-Hansen, I. og Røst Kile, M., 2014. Tiltaksorientert overvåking av ferskvannsføremøster i Troms 2013. *Akvaplan niva*, (6336-01), s.66.

DN, 2009. *Handlingsplan for hornedykker Podiceps auritus*.

DN, 2011a. *Handlingsplan for kalksjøer*.

DN, 2011b. *Handlingsplan mot amerikansk mink Neovison vison*.

DN, 2007. *Kartlegging av naturtyper- verdisetting av biologisk mangfold*. 2007th ed., Direktoratet for naturforvaltning.

Eide, N.E. et al., 2011. Pilotprosjekt bevaringsmål i store verneområder - Utvikling av metoder for å overvåke bevaringsmål i store verneområder - tema fjell og landskap. *NINA Rapport 652*, (147).

Fahle, T. og Johansen, R., 2001. Miljøtilstand i vassdrag i Nordland -undersøkelser utført før 2001. *Argus miljø*, (3/01), s.246.

Fjeldstad, H. et al., 2013. Utkast: Kartlegging etter DN-håndbok 13 under NiN-kartlegging i verneområder i Vestfold, Nordland og Oppland i 2012. *Miljøfaglig Utredning*, (2013-01), s.55.

Fjeldså, J., 1971. Igler (Hirudinea) og snegl (Gastropoda) i noen vassdrag i Nordland og Troms. *Fauna*, 24, ss.41-48.

Follestad, A., 2013. Forvaltning av gjess i verneområder. , (Foredrag 27. august).

Follestad, A., 2012. Innspill til forvaltningsplaner for Lista- og Jærstrendene: Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler. *NINA Rapport*, 851, s.45.

Forsvarsbygg, 2014. Offentlig plan - Rapport oppfølgende undersøkelser husdyr og støy. , s.17.

Forsvarsbygg, 2013. Reguleringsplan med konsekvensutredning for Ørland flystasjon. *Planprogram*, s.42.

Fylkesmannen i Nordland, 1985. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland Fylke. , s.142.

Gaarder, G., 2004. Biologisk mangfold på Evenes flyplass, Evenes kommune, Nordland. *Forsvarsbygg BM-rapport*, 68, s.61.

Gaarder, G., 2010. Biologisk mangfold, Evenes lufthavn - Evenes kommune, Nordland og Skånland kommune, Troms. *Avinor BM-rapport*, (7), s.33.

Gaut, A. og Egede-Nissen, C., 2013. Miljøtekniske grunnundersøkelser Harstad/Narvik lufthavn, Evenes. *Miljøprosjektet - DP 2*, s.72.

Halvorsen, R. et al., 2009. Naturtyper i Norge (NiN). Available at: <http://www.naturtyper.artsdatabanken.no/>.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge

- Holtan, H. og Brettum, P., 1995. Kvitfor/Tårstadvassdraget - Forurensningstilstand og mulige forurensningsbegrensende tiltak. *NIVA*, s.64.
- Kaasa, K., Jensen, J.G.B., Gravem, F.R., Hveding, Ø.P., Halvorsen, E., Været, L. og Breyholtz, B. 2015. Undersøkelser av PFAS i jord, vann og biota med risikovurdering. Harstad/Narvik lufthavn, Evenes. Norconsult og Sweco rapport 168186-17-J8. 145 s.
- Larsen, B. et al., 2011. Restaurering av våtmark i Norge - potensielle lokaliteter og aktuelle tiltak. *Miljøfaglig Utredning Rapport*, 11, s.85 + vedlegg.
- Larsen, B. og Gaarder, G., 2009. Biologisk mangfold i Evenes kommune. *Miljøfaglig Utredning Rapport*, 30, s.41.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Miljødirektoratet, 2014. *Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter*.
- Miljødirektoratet, 2013. *Veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre Ramsarområder og andre vernede våtmarksområder*.
- Miljøverndepartementet, 2012. *Veileder - Naturmangfoldloven kapittel II. Almindelige bestemmelser om bærekraftig bruk- en praktisk innføring*.
- Mjelde, M., 2004. Kartlegging av biologisk mangfold i kommunene: Ferksvannsvegetasjonen i Nordland. *Fylkesmannen i Nordland*, 1, s.113.
- Mjelde, M. et al., 2012. Undersøkelse av vannvegetasjonen i kalksjøer i Nordland og Troms, samt problemkartlegging i utvalgte innsjøer. *NIVA*, s.48.
- Norges vassdrags- og energidirektoratet. Skogrydding i krafledningstraséer. Veileder nr 2 - 2016
- Strann, K., Frivoll, V. og Johnsen, T., 2005. Viltkartlegging. Evenes kommune. *NINA Rapport*, 67, s.25.
- Størset, L. et al., 2004. EUs rammedirektiv for vann. Karakterisering av vannområder i Nord-Norge. *SWECO-Grøner-rapport*, s.75 + vedlegg.
- Weideborg, M., 2013a. *Notat Undersøkelse av avrenning av avisingsmidler fra Harstad / Narvik lufthavn våren 2013*, Aquateam/Avinor.
- Weideborg, M., 2009. Resultater fra utvidet miljø- undersøkelse av avrenning fra Harstad/Narvik lufthavn , Evenes. *Aquateam*, s.27.
- Weideborg, M., 2013b. Utkast til rapport . Undersøkelser av resipienter ved Harstad / Narvik lufthavn , Evenes. Sluttrapport fra avisingsssonen 2012 / 2013 med sammenstilling av data fra tidligere år. *Aquateam COWI*, 13-057, s.67.

Vedlegg A Verneforskrift

Forskrift om fredning av Kjerkvatnet naturreservat, Evenes kommune, Nordland.

Fastsatt ved kgl.res. 19. desember 1997 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jmfør § 10, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret 26 feb 1998 nr. 212, 7 mai 2001 nr. 1695.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er et våtmarksområde sør og vest for Evenes flyplass i Evenes kommune, Nordland fylke fredet som naturreservat ved kgl. res. av 19. desember 1997 under betegnelsen «Kjerkvatnet naturreservat». Med hjemmel i kgl. res. av 3. juli 1987 nr. 572 og Miljøverndepartementets delegasjon av 3. november 1988 er forskriften for naturreservatet endret ved Direktoratet for naturforvaltnings vedtak den 26. februar 1998.

0 Endret ved forskrift 26 feb 1998 nr. 212.

II

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 3/1, 3/2, 3/4,14, 3/6, 3/8,23, 3/10, 3/11, 3/13, 3/15, 3/18, 3/19, 3/38, 3/46, 4/1, 4/3,5, 4/4, 4/6, 4/8, 4/16, 4/17, 4/22, 4/37, 4/45, 5/1, 5/24, 5/27, 5/34, 5/37.

Reservatet dekker et areal på ca. 2.235 daa, hvorav ca. 1.020 daa er landareal. Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:10.000, datert Miljøverndepartementet desember 1997, endret ved Direktoratet for naturforvaltnings vedtak av 7. mai 2001. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Evenes kommune, hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land og knekkpunktene bør koordinatfestes. 0 Endret ved forskrift 7 mai 2001 nr. 1695.

III

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å bevare områdets betydning som hekke- og trekkområde for våtmarksfugl samt det rike og spesielle plantelivet i og ved Kjerkvatnet.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

2. Dyre- og fuglelivet, for eksempel reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forureningsstilførslar, nyplanting, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorisert ferdsel til vanns og til lands er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellbåter, modellfly og brettseiling.

5. Camping, teltslaging og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.
0 Endret ved forskrift 26 feb 1998 nr. 212.

V

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyn-, skjøtsel, og forvaltningsøyemed.
2. Utmarksbeite og utmarksslått som på vernetidspunktet eller der dette tidligere har vært vanlig.
3. Å lede dreneringsvann ut gjennom vassdraget eller i eksisterende dreneringskanaler.
4. Sanking av bær og matsopp.
5. Jakt på hjortevilt og gaupe, lisensjakt på jerv, samt fellefangst av mink.
6. Lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt og gaupe samt lisensjakt på jerv, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt, gaupe og jerv.
7. Nødvendig bruk og vedlikehold av havariveier mellom flyplassen og Kjerkvatnet.
8. Vedlikehold av kraftlinjer.
9. Utøvelse av fiske og jakt på sjøpattedyr i henhold til gjeldende regelverk.
10. Drift og vedlikehold av Kystverkets eksisterende anlegg, samt nødvendig ferdsel i forbindelse med denne virksomheten.
11. Fortøyning av båter i Tårstadosen og Stunesosen.
12. Ferdsel med motordrevet båt i Tårstadosen og Stunesosen.
0 Endret ved forskrifter 26 feb 1998 nr. 212, 7 mai 2001 nr. 1695.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade.
2. Hogst av ved til eget bruk.
3. Skjøtsel og avvirkning i eksisterende granplantefelt på vernetidspunktet.
4. Felling av fugl av hensyn til flysikkerheten ved flyplassen.
5. Forsterkning av eksisterende kraftlinjer.
6. Etablering av nye anlegg for Kystverkets virksomhet.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning, og i andre særlige tilfeller når disse ikke strider mot formålet med fredningen.

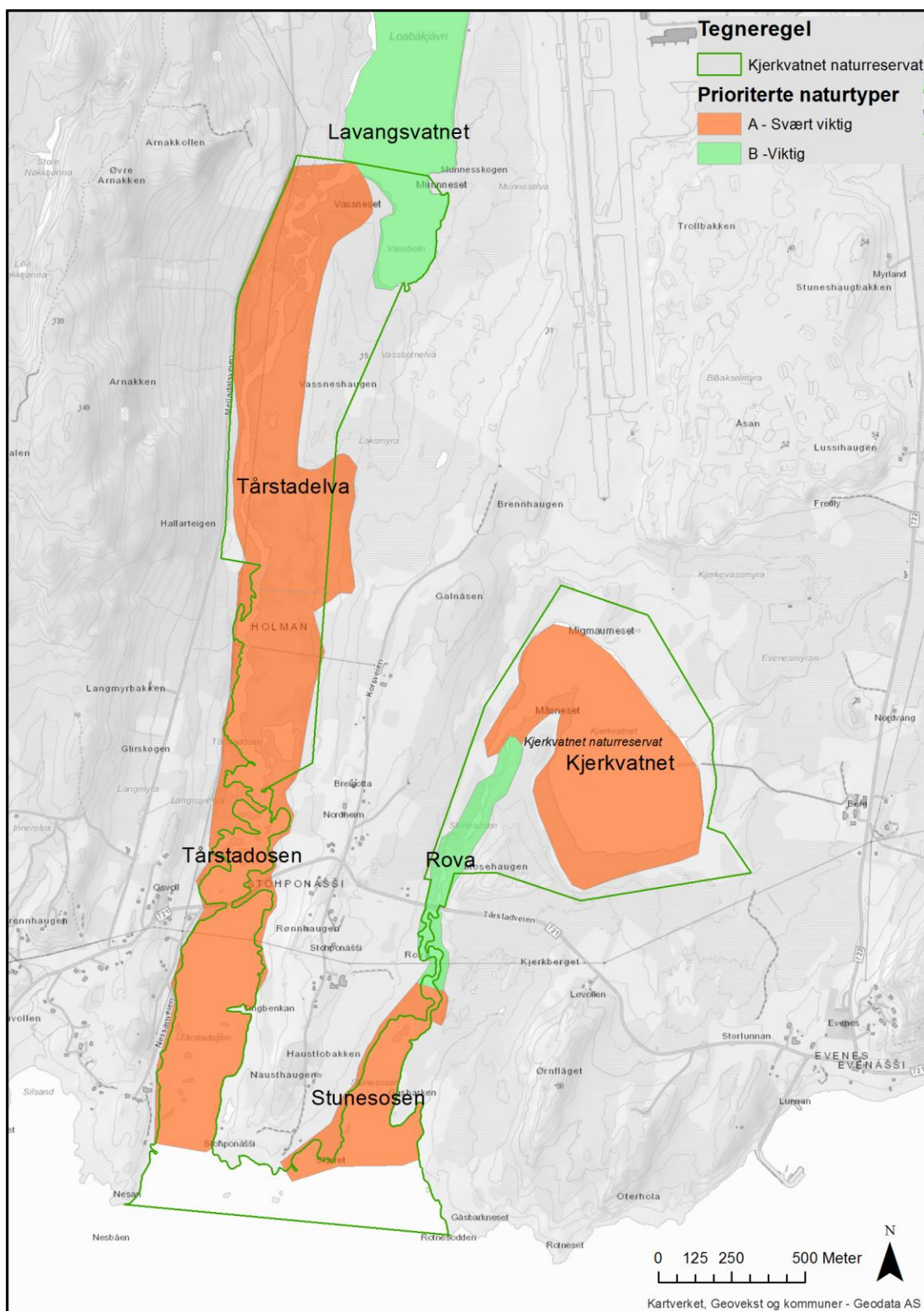
IX

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften. 0 Endret ved forskrift 7 mai 2001 nr. 1695.

X

Denne forskrift trer i kraft straks

Vedlegg B Naturtyper og artsmangfold

Figur 1: Kart over naturtyper samt prioritering. A (rød) er av nasjonal/internasjonalt verdi og B (grønn) er av regional verdi (DN 2007; Larsen og Gaarder 2009)

Tabell 1: Naturtyper i Kjerkvatnet naturreservat kartlagt etter DN-håndbok 13 i tillegg til verdisetting og rødlistestatus (DN 2007; Kålås m.fl. 2010):

Naturtype*	Status**	Areal (daa)	Stedfesting	Utforming	*
Kalksjø	EN	1531	Lavangsvatnet	Kalkrik tjønnaks-sjø	B BN00062830
Kalksjø	EN	390	Kjerkvatnet	Kransalgesjø	A BN00062826
Kroksjøer, flomdammer og meanderende elveparti	EN	433	Tårstadelva	Kompleks	A BN00040883
Kroksjøer, flomdammer og meanderende elveparti	EN	77	Rova	Kompleks	B BN00062816
Strandeng og strandsump	NT	142	Stunesosen	Kortvokst, åpen, artsrik saltsiveng på skjellsand	A BN00062859
Strandeng og strandsump	NT	513	Tårstadosen	Stort strandengkompleks	A BN00062858

* Etter DN håndbok 13, verdisetting hvor A er internasjonalt/nasjonalt viktig, B er viktig og C er lokalt viktig

** Rødlistekategorier: nært truet (NT) og sterkt truet (EN)

Tabell Feil! Det er ingen tekst med den angitte stilen i dokumentet.2: Rødlista alger, karplanter og lav i Kjerkvatnet naturreservat (Kilde: Artsdatabanken)

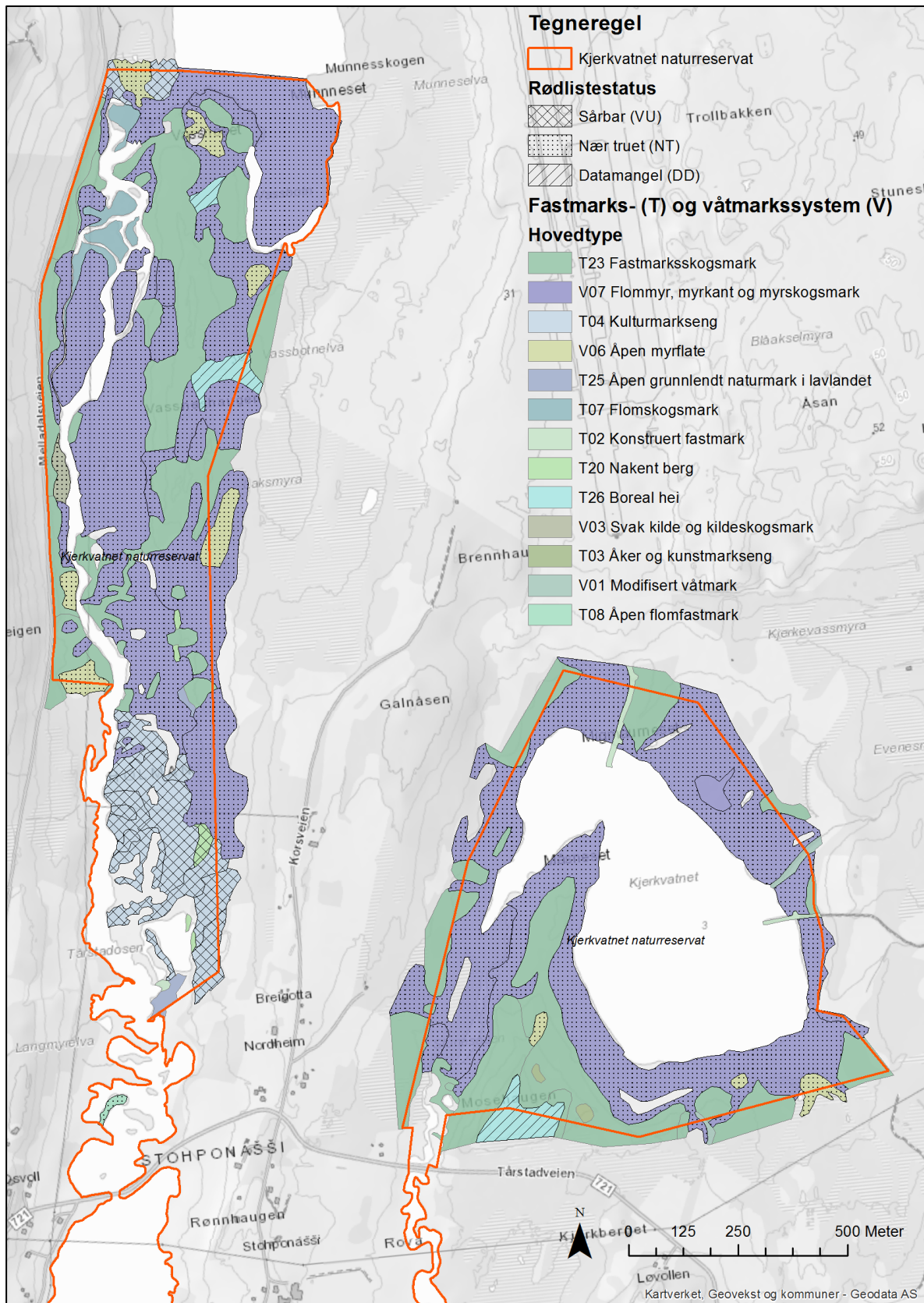
Navn	Status	Stedfesting
Alger		
Bredtaggkrans, <i>Chara hispida</i>	NT	Lavangsvatnet†
Bustkrans, <i>Chara aspera</i>	NT	Tårstadelva*, Lavangsvatnet†
Gråkrans, <i>Chara contraria</i>	NT	Tårstadelva*, Lavangsvatnet†
Karplanter		
Broddtjernaks, <i>Potamogeton friesii</i>	NT	Kjerkvatnet*, Lavangsvatnet†
Engbakkesøte, <i>Gentianella campestris camp.</i>	NT	Kjerkvatnet*
Høstvasshår, <i>Callitriche hermaphroditica</i>	NT	Lavangsvatnet†
Stivtjernaks, <i>Potamogeton rutilus</i>	NT	Kjerkvatnet*, Lavangsvatnet†
Tuestar, <i>Carex cespitosa</i>	NT	Lavangsvatnet†
Lav		
Fossenever, <i>Lobaria hallii</i>	VU	Vassneshaugen*

* fra Artsdatabanken.no, † fra Mjelde 2012, ‡ fra Gaarder 2009

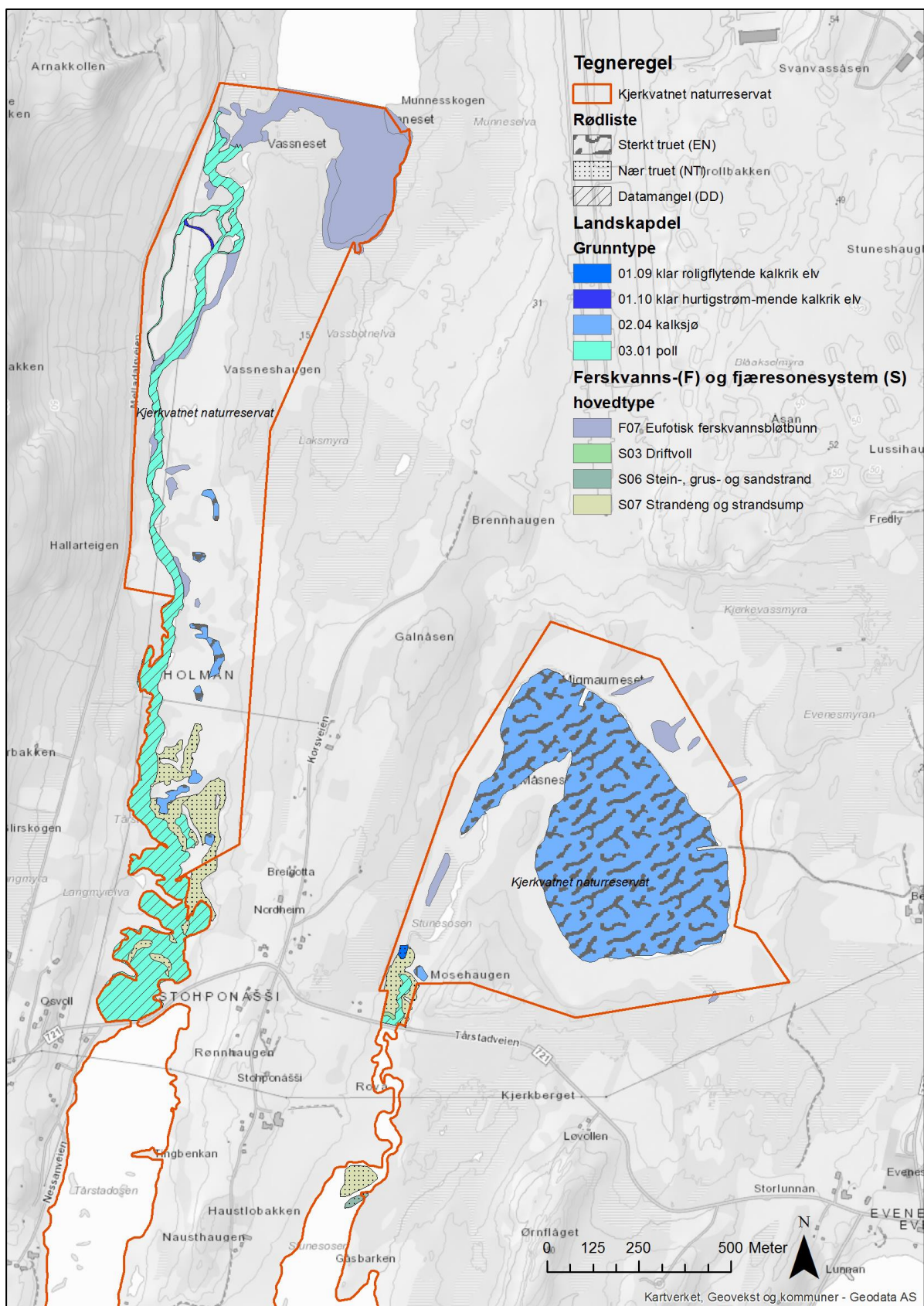
Tabell 3: Rødlista fugler i Kjerkvatnet naturreservat (Kilde: Artsdatabanken)

Navn	Status*	Stedfesting
Fugler		
Bergand, <i>Aythya marila</i>	VU	
Bergirisk, <i>Carduelis flavirostris</i>	NT	Tårstadosen, Stunesosen
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	EN	Tårstadosen, Stunesosen
Fiskemåke, <i>Larus canus</i>	NT	Tårstadosen, Stunesosen, Lakseosen (Lavangsvatnet)
Gulnebbblom, <i>Gavia adamsii</i>	NT	Tårstadosen, Stunesosen
Hettemåke, <i>Chroicoceph. ridibundus</i>	VU	Tårstadosen, Stunesosen, Lakseosen (Lavangsvatnet)
Hønehauk, <i>Accipiter gentilis</i>	NT	Tårstadosen
Knekkand, <i>Anas querquedula</i>	EN	Tårstadosen, Stunesosen
Makrellterne, <i>Sterna hirundo</i>	VU	Tårstadosen, Stunesosen, Lakseosen (Lavangsvatnet)
Sanglerke, <i>Alauda arvensis</i>	VU	Tårstadosen
Skjeand, <i>Anas clypeata</i>	VU	Lakseosen (Lavangsvatnet)
Snadderand, <i>Anas strepera</i>	NT	Tårstadosen
Stjertand, <i>Anas acuta</i>	VU	Tårstadosen, Stunesosen
Storspove, <i>Numenius arquata</i>	VU	Tårstadosen, Stunesosen
Stær, <i>Sturnus vulgaris</i>	NT	Tårstadosen, Stunesosen, Lakseosen (Lavangsvatnet)
Svartand, <i>Melanitta nigra</i>	NT	Tårstadosen
Tyvjo, <i>Stercorarius parasiticus</i>	NT	Tårstadosen, Stunesosen
Vipe, <i>Vanellus vanellus</i>	EN	Tårstadosen, Stunesosen, Lakseosen (Lavangsvatnet)

* Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015

Figur 2: Kart over fast- og våtmark samt rødlistestatus i Kjerkvatnet naturreservat (Halvorsen m.fl. 2009; Kålås m.fl. 2010)

Figur 3: Kart over ferskvann og fjæresoner samt rødlistestatus i Kjerkvatnet naturreservat (Halvorsen m.fl. 2009; Kålås m.fl. 2010)

Vedlegg C Bevaringsmål og forvaltningsutfordringer

Det er utarbeidet tre bevaringsmål for Kjerkvatnet naturreservat ut fra forvaltningsutfordringene (Tabell 2). Bevaringsmålene er også kort beskrevet i kapittel 4.1.1. Det henvises til «Fagsystemet for bevaringsmål og verneområdeovervåking» som finnes her <http://natstat.miljodirektoratet.no/>. Her er det mulig å se mere om valgt metodikk og overvåkingsgeometri. Oppsynet skal bruke fagsystemet for rapportering av overvåkingen men det vil også være aktuelt å bruke registreringskjema i starten (vedlegg H). Bevaringsmålene og deres utvikling vil være offentlig tilgjengelig gjennom fagsystemet.

Tabell 1: Bevaringsmål for Kjerkvatnet naturreservat

	Bevaringsmål	Frekvens	Målsetning	Oppstartsår
1	Slitasje og slitasjebetinget erosjon	1 år	liten slitasje	2016
2	Bruksintensitet (antall storfe)	1 år	ekstensivt beite	2016
3	Problemarter (gran)	3 år	ingen/svakt innslag	2017

Utover de 3 bevaringsmål er det andre forvaltningsutfordringer i Kjerkvatnet naturreservat. I tabellen under finnes en samlet oversikt over slike utfordringer.

Tabell 2: Forvaltningsutfordringer i Kjerkvatnet naturreservat

Forvaltningsutfordring	Relevans	Aktuelle tilstandsvariabler*
Kulturbetinget natur (slitasje og gjengroing)	x	BF, BI, SE, GG, TT, TS
Forsøpling, drenering, inngrep	x	DR, FK, SE
Fremmede arter	x	PRPA, FA
Forurensing (miljøgifter, næringsstoffer)	x	EU, MG

*forkortelser jamfør DN-13 håndbok/NiN

Bevaringsmål nr. 1: Slitasje og slitasjebetinget erosjon.

Bevaringsmålet dekker den sørvestlige inngjerding (se Figur 1). Det nye sperregjerde går langs med reservatgrensen i øst. Gjerdet gir mulighet for å regulere beiting, slik at i de våteste periodene kan beitingen forflyttes ut av området.

I dispensasjonen for oppsetting av gjerde er det satt en prøveperiode på 3 år (t.o.m. 2018). Deretter vil forvaltningsmyndigheten vurdere om tiltaket har den ønskede effekt. Overvåking gjennom bevaringsmålet vil bidra til å gjøre denne vurdering kunnskapsbasert.

Målet er å oppnå liten slitasje og slitasjebetinget erosjon, noe som ikke er resultatet etter de to første årene. Oppsynet gjør observasjoner hvert år ved bruk av registreringskjema/fagsystemet. Når tiltaket har god måloppnåelse kan frekvensen økes til hvert 3 eller 5 år.

Nye tiltak må settes i verk om målsetningen ikke er nådd etter 3 år. Metoden er utarbeidet etter NINA rapport 652 «Pilotprosjekt bevaringsmål i store verneområder» (Eide et al. 2011). Registreringskjema ligger som vedlegg H.

Metode

I Kjerkvatnet utgjør innhegningen vest for sperregjerdet lokaliteten. I 2016 ble det etablert syv overvåkingspunkter som ble justert noe i forhold til figur C-1. Punktene er knyttet til store steiner eller lignende. Overvåkingspunktene er definerte fastpunkt hvor det trekkes 4 linjer (N, S, Ø, V). Linjen må finnes på nytt hvert år ved hjelp av kompass og målebånd. Lengden på linjen er satt til 3 m. Det fylles ut ett registreringsskjema per overvåkingspunkt hvor hovedprioriteten er å registrere graden av slitasje for hver linje, samt ta bilder. Gjennomsnittlig slitasjegrad bestemmer tilstanden til lokaliteten. Overvåkingspunktene er valgt ut slik at de fanger opp mye av tråkket som foregår, samt hovedvariasjonen i vegetasjonstypene.

Tidspunktet for datainnsamling legges mot slutten av sesongens bruksperiode, men før vegetasjonen visner om høsten. For dette området skal oppmålingen skje i slutten av august. Det er viktig at registreringen foretas på om lag samme tidspunkt hvert år. Registrering utføres årlig de første årene, men på sikt vil frekvensen være hvert 3 eller 5 år.

Bevaringsmål nr. 2: Bruksintensitet

Bevaringsmålet dekker hele det inngjerdede område (Figur 2), med fokus på området vest for sperregjerdet. Målet er å ha ekstensivt til moderat intensiv aktuell bruk (beiting). Bevaringsmålet om slitasje må ses i sammenheng med bruksintensiteten.

Metode

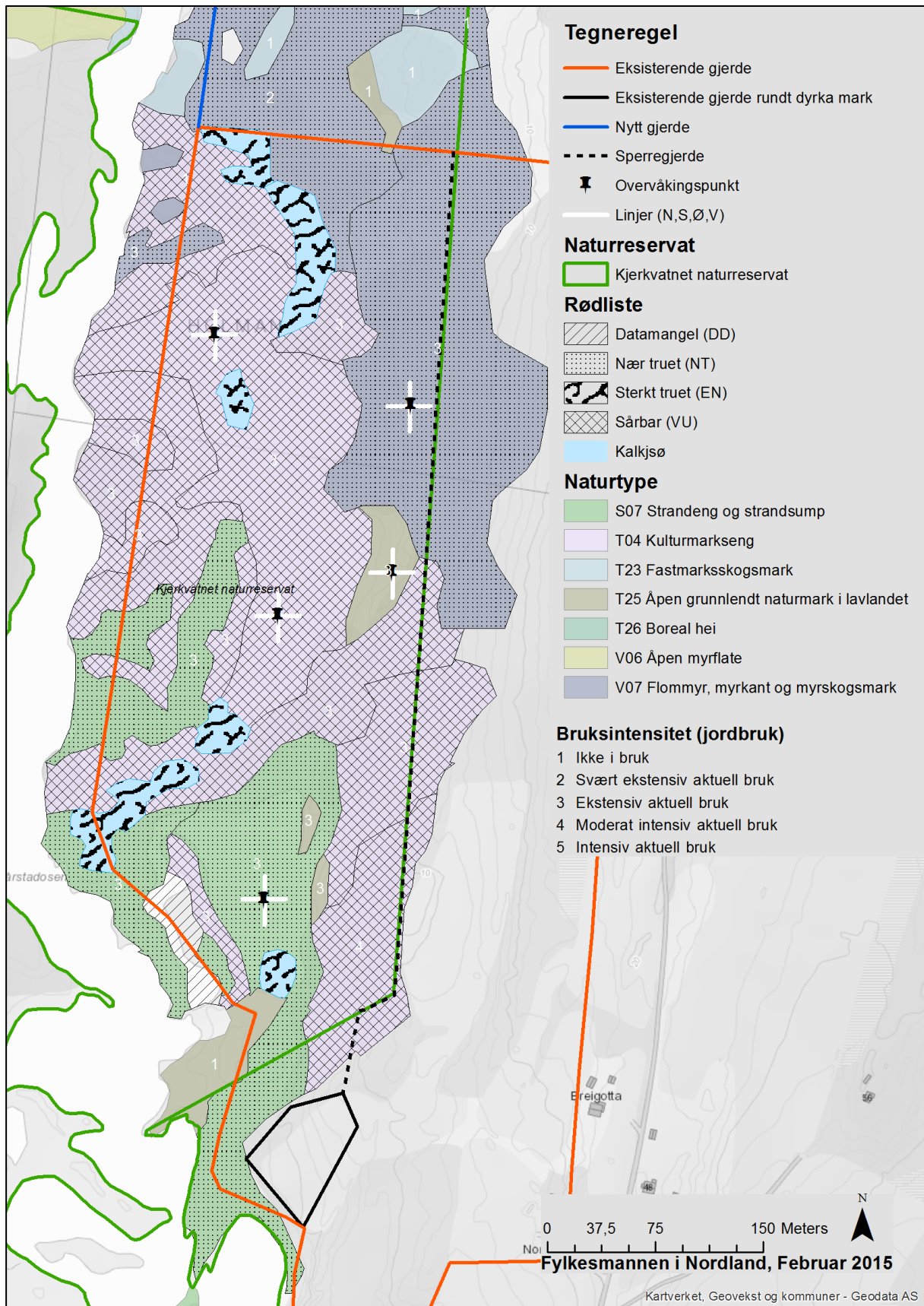
I dialog med grunneier vurderes bruksintensiteten etter/under beitesesongen. Bør gjøres hvert år. Det kan vurderes å gjøre enkeltvurderinger for hver innhegning/naturtype.

Bevaringsmål nr. 3: Problemarter

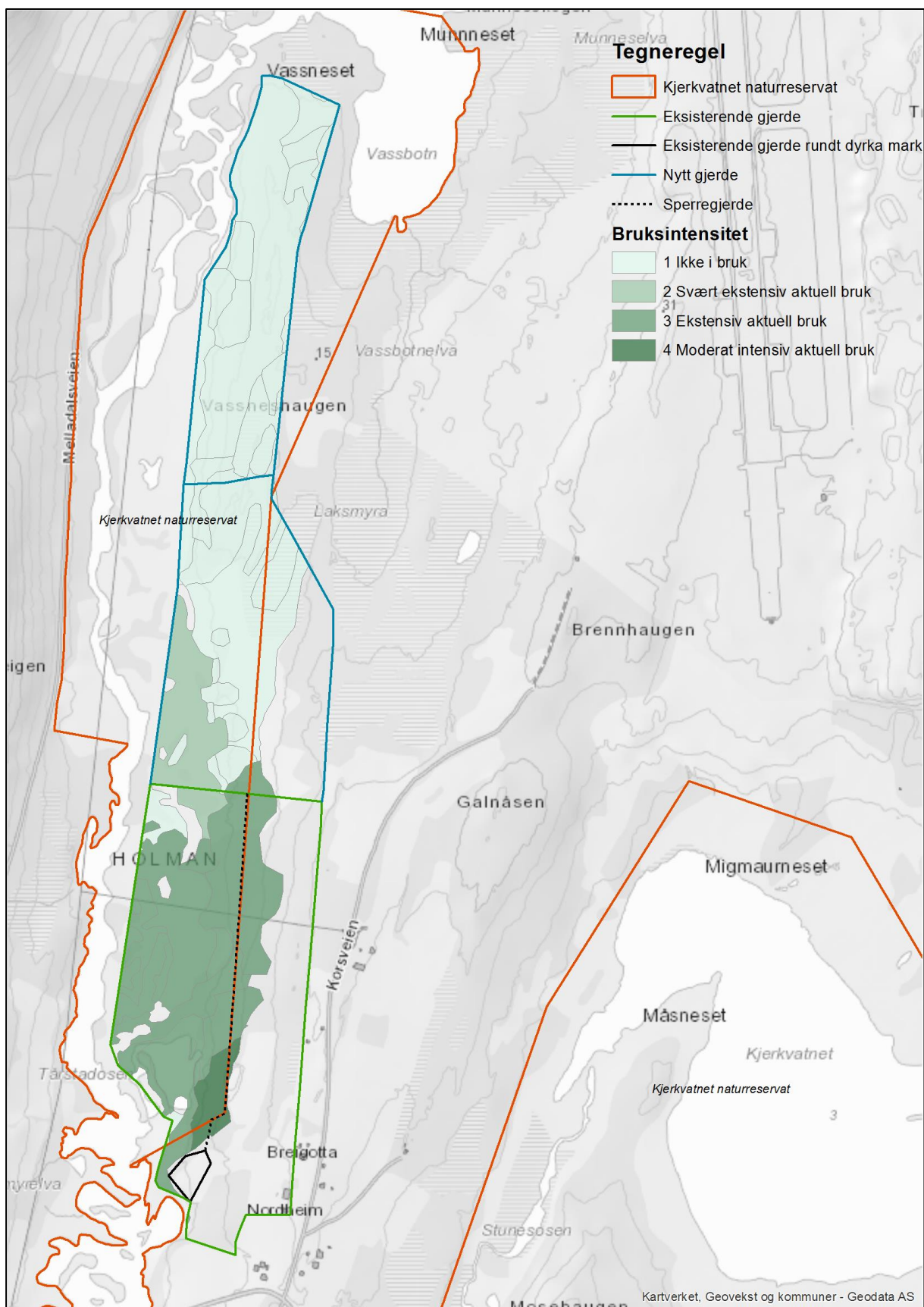
Sør for Kjerkvatnet er det et granplantefelt (o). Målet er å få fjernet plantefeltet og gjennom bevaringsmålet kan spredning av gran i verneområdet overvåkes.

Metode

Overvåkningsmetoden som kan benyttes er strukturert befarings. Metoden bør utarbeides i samarbeide med oppsynet i 2016. Frekvensen for overvåking settes til hvert 3. år.

Figur 1: Forslag til plassering av overvåkingspunkter (justert i 2016 – se <http://natstat.miljodirektoratet.no/>)

Figur 2: Kart over bruksintensitet i Kjerkvatnet naturreservat

inngrep

Figur -1: Kart over skog, faste installasjoner og inngrep i Kjerkvatnet naturreservat

Vedlegg E Samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag og fremdriftsplan

Tabell 1: Samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag og fremdriftsplan.

	Tiltak	Når	Ansvarlig	Kostnad	Finansiering	Bevarings mål
1	Informasjonsplakat og tavle	2020	FM	10 000,-	Bestillingsdialog	
2	Restaurering av klopping	Ved behov	SNO		Bestillingsdialog	
3	Vedlikehold av sperregjerde	Ved behov	FM		Bestillingsdialog	x
4	Bevaringsmål tråkkskade	Årlig	SNO/FM	0,-	Bestillingsdialog	x
5	Bevaringsmål granplantefelt	Hvert 3. år (start 2017)	SNO/FM	0,-	Bestillingsdialog	x
6	Kartlegge våtmarksfugl (samlet Ramsarområdet)	2018	FM	75 000,-	Bestillingsdialog	
7	Fjerne granplantefelt	2019	FM		Bestillingsdialog	x
8	Kartlegge kransalger (samlet Ramsarområdet)	2020	FM	75 000,-	Bestillingsdialog	
9	Fangst av mink	Årlig	Grunneierlag	5000,-	Bestillingsdialog	
11	Etablere ny klopping	2019	SNO		Bestillingsdialog	

Vedlegg F Oversikt over tilstandsklassene i vannforekomsten

Omarbeidet fra Cowi m.fl. 2013

Tabell 1: Oversikt over variasjon tilstandsklassene for de ulike vannforekomstene fra 1989 til sept 2013 for vannforekomster i Tårstadvassdraget. Klassifisering etter gjeldende klassifiseringssystem (Direktoratsgruppa for gjennomføringen av vanddirektiv.

Tilstandsklassifisering iht EUs vannrammedirektiv																				
Parameter	1989	2001 (aug)	2003 (okt)	2004 (mars)	2005 (sept)	2006 (mars)	2006 (okt)	2007 (mars)	2008 (mars)	2008- (okt)	2009 (mars)	2009 (okt)	2010 (apr)	2010 (sept)	2011 (mars)	2011 (sept)	2012 (apr)	2012 (sept)	2013 (apr)	2013 (okt)
Lavangsvatn																				
Tot-P	I	III	I	-	I	-	I	-	-	I	-	I	-	I	-	I	-	I	-	I
Begr.org.	-	II/II	III/I	-	II	-	II/II	-	-	II	-	II/II	-	II	-	II	-	II/II	-	II/III
Oksygen	-	-	-	II	-	II	-	III	II	-	II	-	III	-	III	-	II	-	III	-
Kjerkvatn																				
Tot-P	III	III	II	-	I	-	II	-	-	I	-	I	-	II	-	II	-	I	-	I
Begr.org.	-	III	IV	-	II	-	II/II	-	-	II	-	III	-	II/II	-	II/II	-	II/II	-	II/III
Oksygen	-	-	-	IV	-	V	-	IV	III	-	IV	-	V	-	III	-	III	-	II	-

Klasse I: svært god tilstand, Klasse II: god tilstand, Klasse III: moderat tilstand, Klasse IV: dårlig tilstand, Klasse V: svært dårlig tilstand

Tilførsel av næringssalter (hovedsakelig fosfat) til innsjøer fører til større eller mindre algeoppblomstringer i sommerhalvåret. Nitrogen som når sjøvann vil kunne føre til algeoppblomstringer i utslippsområdet. Nedbrytning av algematerialet vil kunne føre til oksygensvikt i dypvannet. Ved total oksygensvikt vil det kunne skje utløsning av uønskede stoffer fra bunnsedimentene, slik som utvikling av illeluktende og giftig hydrogensulfidgass (H₂S) og utlekking av fosfat som igjen kan føre til økt algevekst. Tilførsel av organisk stoff fra andre kilder, slik som fra fly- og baneavisingmidler kan også føre til oksygensvikt i dypvannet. Dette skjer ofte sent på vinteren i islagte innsjøer. Dette betyr at man både må undersøke resipientene med hensyn til tilførsel av næringssalter og organisk stoff (fra landbruket) og med hensyn til tilførsel av organisk stoff (fra fly- og baneavisingkjemikalier) for å kunne vurdere den betydningen avrenning fra flyplassen vil ha for tilstanden i nærliggende resipienter

Vedlegg G Dispensasjonssøknader

G 1 Retningslinjer for søknad om dispensasjon

1. Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes Fylkesmannen i Nordland. Søknad kan sendes til fmnopost@fylkesmannen.no eller Moloveien 10, 8002 Bodø.
2. Dispensasjonssøknaden må inneholde en detaljert beskrivelse av hva som er planlagt og tidsperioden for gjennomføring. Det er ofte en fordel hvis omsøkte tiltak er tegnet inn på kart eller at nøyaktige koordinater er oppgitt. Søknaden bør også inneholde en vurdering av andre aktuelle alternativer for tiltaket. Hva er for eksempel bakgrunnen for at det må gjennomføres innenfor grensene til naturreservatet.
3. Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften før de eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av annet lovverk.
4. Nærmere retningslinjer for saksbehandling er gitt under de enkelte brukerinteresser. Det er viktig at det i all saksbehandling blir gjort en samlet vurdering av tiltakets virkning på verneverdiene og forholdet til øvrige brukerinteresser.
5. I henhold til forvaltningsloven skal innkomne søknader behandles i løpet av tre uker. Hvis det ikke lar seg gjennomføre må forvaltningsmyndigheten sende foreløpig svar til søker.
6. Ved brudd på vilkår i en tillatelse skal Fylkesmannen vurdere om saken skal behandles på nytt med tanke på om vedtaket skal omgjøres. Ved grovere brudd bør tiltaket gjøres om slik at tillatelsen inndras. Brudd på vilkår kan tillegges vekt ved behandling av nye søknader.
7. Statens naturoppsyn er ansvarlig for vurdering og anmeldelse ved brudd på vilkår og verneforskrift.
8. Vedtak registreres i miljøvedtaksregisteret senest 3 virkedager etter at de er fattet (www.miljøvedtak.no). Berørte grunneier skal motta kopi av vedtaket. Naturvernforbundet har rettslig klageinteresse og har klageadgang.

9. Miljødirektoratet er klageinstans for alle saker etter verneforskriften. Klage på vedtak sendes Miljødirektoratet via Fylkesmannen i Nordland som vurderer om det framkommer nye saksopplysninger som tilsier at vedtaket kan omgjøres. Dersom vedtaket opprettholdes skal klagen oversendes Miljødirektoratet for endelig behandling og vedtak.

G 2 Den generelle dispensasjonsparagrafen i naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 åpner for at det kan gis dispensasjon dersom:

- det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig
- dersom sikkerhetshensyn gjør det nødvendig
- dersom hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig

Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan brukes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

I ordet «nevneverdig» ligger en ganske snever adgang til dispensasjon bare i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene. Presiseringen er for å sikre at vernevedtaket ikke uthules gjennom omfattende dispensasjoner.

Det er viktig å være oppmerksom på at dersom det gis dispensasjon etter dette alternativ skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Det kan gis dispensasjon dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Denne bestemmelsen er først og fremst aktuell for tiltak av nasjonal betydning som ikke var kjent på vernetidspunktet.

Forskrifter gitt med hjemmel i naturmangfoldloven går foran andre lover eller forskrifter dersom det er ulikheter mellom bestemmelsene. Det øvrige regelverk gjelder i tillegg til verneforskriftene i områder vernet etter naturmangfoldloven. Ved søknader om tillatelse til motorisert ferdsel vil det i de fleste tilfeller være nødvendig med både dispensasjon fra motorferdselloven og fra verneforskriften. Med få unntak vil verneforskriften ha strengere bestemmelser når det gjelder bruk og tiltak enn annet lovverk. Det er derfor naturlig at en søknad om dispensasjon først blir behandlet av Fylkesmannen.

Vedlegg H Skjema slitasjeregistrering

Overvåking av tråkkskader i *Kjerkvatnet vestre innhegning*

Overvåkingspunkt (navn/nummer):	Hovedtype vegetasjon:	
Dagens bruk (type bruk, type brukere, antatt omfang):		
		Foto: <input type="text"/>
Slitasjetrend: Angi <u>økende</u> , <u>stabil</u> eller <u>minkende</u> slitasje	GPS:	Dato: Registret av:

Linjeregistrering (1 overvåkingspunkt = 4 linjer)

Linje nr.	Himmelretning	Slitasje	Vegetasjon	Jord	Terrang
1	N				
2	S				
3	Ø				
4	V				

Slitasjetilstand på vegetasjon: -ingen vegetasjon (0) -kraftig slitt (1) -moderat slitt (2) -intakt vegetasjon (3)	Vegetasjon: -grasdominert -lyngdominert -buskdominert -annet
Jord (velg ett alt.) - sand - stein/grus - leire	Terreng: - flatt - slak hellingsretning - bratt

Statens hus

Moloveien 10

tlf: 75 53 15 00 || fax: 75 52 09 77

fmnpost@fylkesmannen.no

www.fmno.no